

Handlingsplan för landsbygdsutveckling 2013-2018

Innehåll

1. Syfte	4
2. Beskrivning av landsbygden	5
Landsbygden och staden	5
Befolkning	5
Fysisk planering	5
Bostäder	6
Arbete	7
Förskola och skola	8
Äldreomsorg	9
Övrig kommunal service	10
Kommunal infrastruktur	11
Kommunikationer	12
Besöksnäring	14
Demokrati och integration	15
3. Förslag till åtgärder	16
Landsbygden och staden	16
Befolkning	16
Fysisk planering	16
Bostäder	17
Arbete	18
Kommunal service	18
Kommunal infrastruktur	19
Kommunikationer	20
Besöksnäring	21
Demokrati och integration	21
4. Genomförande	22
5. Uppföljning och revidering	22
Bilagor	
Bilaga 1. Korta fakta om tätorter, småorter, kyrkbyar och utvecklingsbara områden	
Bilaga 2: Beskrivning av landsbygdens tätorter, småorter, kyrkbyar och utvecklingsbara områden	
Bilaga 3: Befolkningsfördelning	

1. Syfte

Kommunens vision är ”Lidköping – en välkomnande och hållbar kommun”. Det innebär att inte bara staden utan även hela landsbygden ska vara välkomnande för alla och hållbar miljömässigt, socialt och långsiktigt ekonomiskt.

Utgångspunkt för arbetet är ett beslut i kommunstyrelsen KS 2011/102 att bifalla en motion om att ta fram en landsbygdsutvecklingsstrategi för Lidköpings kommun.

Syftet med ”Handlingsplan för landsbygdsutveckling” är att ta fram underlag och förslag på åtgärder för att nå målen i kommunfullmäktiges styrkorts fokusområde ”Utveckling” och strategin ”Lokal utveckling i ett globalt perspektiv”. Inom detta område ryms landsbygdsutveckling.

Några av framgångsfaktorerna som särskilt berör landsbygden är:

- Varierat boende i attraktiva miljöer
- God miljö
- Möjlighet till en hållbar livsstil
- Ett varierat och hållbart näringsliv
- Attraktivt utbildningsutbud
- Attraktivt fritidsutbud
- Nöjda medborgare

Handlingsplanen är ett underlag för kommunens långsiktiga arbete med landsbygdsutveckling. Handlingsplanen är också ett underlag till arbetet med kommunens översiktplan. Handlingsplanens genomförande förutsätter ett lokalt engagemang från olika aktörer delaktiga i landsbygdens utveckling.

2. Beskrivning av landsbygden

Beskrivning av landsbygden är en nulägesanalys över landsbygden i Lidköpings kommun. I nulägesbeskrivningen ingår även förvaltningarnas planer inför den närmaste framtiden. Nulägesbeskrivningen har kompletterats med inspel hämtade från omvärlden, från rapporter från olika myndigheter, andra kommuners landsbygdsprogram och olika pågående projekt.

Landsbygden och staden

Staden och landsbygden är beroende av varandra. Om den ena växer och utvecklas är det positivt för den andra.

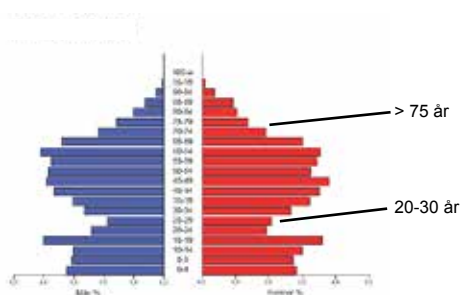
Landsbygden fyller många funktioner i vårt samhälle. Landsbygden producerar livsmedel, energi, vatten och byggnadsmaterial. Genom att landsbygden kan ta emot restprodukter som inte innehåller skadliga ämnen, kan dessa återgå i kretsloppet. Landsbygden är en bostadsort som ger utrymme för en större befolkning i kommunen. Landsbygdens utvecklingsbara orter ger också möjligheter till lokalisering av företag och infrastruktur och med goda kommunikationer är den platsen där staden kan expandera.

Landsbygden är också en viktig plats för rekreation och besöksnäring. Väneren och den långa Vänerstranden är attraktiva för friluftslivet. Skogen fungerar som en koldioxidfälla och som vindskydd i utsatta lägen vilket bidrar till lägre energiförbrukning. Landsbygden är bärare av biologisk mångfald och har en viktig pedagogisk betydelse som kontaktyta mot vår kulturhistoria.

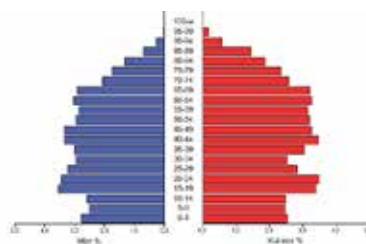
I Lidköpings kommun ligger den största delen av landsbygden inom 15-25 min restid från stadens centrum. Med så korta avstånd och med bra kommunikationer kan landsbygden ses om delar av en helhet, som "stadsdelar" i en stad. Både landsbygd och stad skulle vinna på att gränsen dem emellan suddas ut.

Befolkning

Det bor 12134 personer på landsbygden i Lidköpings kommun. Befolkningspyramiden för landsbygden visar att 25 % är barn mellan 0-19 år och 48 % är vuxna i åldern 30-65 år. Två åldersklasser är underrepresenterade, unga i åldern 20-30 år och äldre över 75 år.

Jämför man landsbygdens och stadens befolkning har staden en stabilare befolkningsutveckling. Den minskning som sker i åldern 20-30 år på landsbygden syns inte lika tydligt och åldersgruppen över 75 år är bättre representerad i staden.

Fysisk planering

Landsbygden i Lidköpings kommun består av tätorter, småorter, kyrkbyar och ren landsbygd. Många av orterna har pekats ut som utvecklingsbara för fortsatt bostadsbebyggelse i den övergripande samhällsplaneringen. Nuvarande översiktsplan gäller som fördjupad översiktsplan för följande orter på landsbygden: Vinninga, Järpås, Örslösa, Otterstad, Spiken och Mellby. För Mellby krävs dock en revidering av planen. Program och detaljplaner finns för Tolsjö och Marbogården m.fl.

I Lidköpings kommun med sin långa Vänerkust finns möjlighet att peka ut LIS-områden d.v.s. områden för utveckling i strandnära lägen. Detta kommer att göras i samband med arbetet med ny kommunal översiktsplan. När detta är klart öppnas nya utvecklingsmöjligheter både för boende och för företagande.

Revidering av översiktsplan för hela Lidköpings kommun är planerad till 2012-2014. I den ingår översiktsplanering för LIS-områden, tysta områden, försvarets bullerstörda områden, vattenplanering och småorternas möjligheter till flexibilitet i boende och verksamheter samt även se på möjligheten med bostäder anpassade för äldre i hela kommunen. Fördjupade översiktsplaner är planerade för Kålland/Kållandsö, Tun/Såtenäs och Filsbäck/Kållby. Övriga orter har hittills inte haft den utveckling att fördjupade planer eller detaljplaner har krävts.

Definitionen av tätorter och småorter:

- Tätort = tättbebyggt område med minst 200 invånare där avståndet mellan husen är mindre än 200 meter samt där andelen fritidsfastigheter understiger 50 procent
- Småort = samlad bebyggelse med 50-199 invånare, där det är högst 150 meter mellan husen. En småort kan dock ha mer än 200 invånare om andelen fritidsbostäder överstiger 50 %.

Befolkningsräkning är gjord 2011 för tätorterna och de större småorterna och 2005 för övriga orter. Tätorterna och vissa av småorterna är i mer eller mindre grad lokala centrum med satsning på infrastruktur och där olika verksamheter har samlats.

Tätorter	Antal invånare	Restid med bil till Lidköping
Filsbäck	619	9 min
Järpås	794	19 min
Saleby	237	21 min
Tun	182*	28 min
Vinninga	1007	13 min
Örslösa	299	12 min

* Tun har 2011 hamnat under gränsen för tätort.

Småorter	Antal invånare	Restid med bil till Lidköping
Gillstad	162	17 min
Hasslösa	53	14 min
Granvik, Hörviken	93	33 min
Kvarnbacken, Botten	58	17 min
Lindärva, Östermalm	51	11 min
Lovene	126	13 min
Marbogården	81	21 min
Mellby	105	14 min
Norra Härene	140	11 min
Otterstad	168	25 min
Spiken-Torp	84	33 min
Sätenäs	137	34 min
Tolsjö	126	13 min
Tranum	88	23 min

Flera av småorterna ligger så nära andra tätorter och småorter att de kan ses som en enhet.

- Hasslösa, Lindärva, Östermalm och Vinninga har 1111 invånare.
- Källandsö med alla småorter har 950 invånare.
- Gillstad, Mellby, Lovene har 453 invånare
- Såtenäs och Tun har 319 invånare.

Bostäder

Enligt rapporten "Skaraborg och attraktivitet" är ett brett utbud av lämpliga bostäder viktigt för att göra ett område attraktivt. Det är framförallt de delar av kommunen som har ett varierat landskap som är attraktiva. Tillgång till naturområden, närhet till Vänern, närhet till staden eller ett lokalt centrum med skola och äldreomsorg eller närhet till bra kommunikationsleder gör orten attraktiv för boende. I det öppna odlingslandskapet sker snarast en avveckling och bostadshus rivs när gårdar slås samman.

En levande landsbygd är beroende av att unga vuxna och barnfamiljer kan etablera sig där. Tyvärr har bostadsmarknaden på landsbygden till viss del stagnerat. Det finns några förklaringar till detta:

1. Det saknas en varierad bostadsmarknad, med olika upplåtelseformer, anpassad för olika kategorier av boende.
2. Bankerna är restriktiva med att låna ut pengar till bostadsbyggande på landsbygden.
3. Äldre personer är friska upp i hög ålder och vill bo kvar så länge som möjligt. Generationsväxlingen på bostadsmarknaden påverkas av detta.

Det är framförallt för två grupper som lämpliga bostäder saknas, bostäder för unga vuxna och bostäder för äldre som vill sälja sitt hus men bo kvar på orten.

Bostäder för unga vuxna

Unga vuxna efterfrågar hyresrätter eller bostadsrätter. Bostäder med 2-3 rum kan vara attraktiva för denna kategori. Befolkningspyramidens midja, d.v.s. att 20-30 åringar flyttar från landsbygden kan delvis förklaras av att de flyttar bort från kommunen för att utbilda sig på annan ort. Detta förklarar dock inte hela utflyttningen eftersom motsvarande "midja" inte finns lika uttalad i stadens befolkningspyramid. En annan förklaring till utflyttningen från landsbygden kan vara att det saknas lämpliga bostäder för dem som ännu inte vill köpa hus.

Barnfamiljer

Många barnfamiljer kan tänka sig att bosätta sig på landsbygden. Attraktiva boenden på landsbygden erbjuder det som man inte kan få i staden, t.ex. stora tomter, tillgång till uthus för att kunna starta egna verksamheter, stall och beteshagar, naturnära attraktiva lägen och en lugn och trygg miljö. Med en generationsväxling på bostadsmarknaden frigörs äldre men relativt billiga hus som kan vara attraktiva för unga barnfamiljer.

De familjer som vill bygga eget hus behöver tillgång till byggklara tomter. För att få ett säkrare andrahandvärde och banklån är det en fördel om tomter skapas i attraktiva lägen och i anslutning till lokala centrum. Tomter på rena landsbygden är intressant för dem som önskar bo så.

Seniorboende

Äldre friska som vill lämna sina stora hus men inte lämna orten behöver attraktiva alternativ. Det som kallas seniorboende är vanliga bostäder som är planerade för god tillgänglighet. Hyresrät-

ter och bostadsrätter med 2-3 rum i markplanet är attraktiva för äldre personer. Äldre personer som säljer sitt hus har möjlighet att själva bygga en ny anpassad bostad. För detta behövs mindre tomter för eget byggande i anslutning till lokala centrum.

Det finns två lyckade exempel från Värmland, i Sunnebo och Långsered där lokala initiativ tagits för att bygga seniorbostäder och barnfamiljer har flyttat in i de hus som blivit lediga.

Trygghetsboende 70+

Trygghetsboende är den nya boendeformen för äldre. Det här är bostäder som upplåts med hyresrätt till gruppen 70+. Trygghetsbostäderna ska uppfylla höga krav på tillgänglighet, tillgång till gemensamhetslokaler, servicevärd/-värdinna eller motsvarande och trygghetslarm. Vård och omsorg erbjuds via ordinarie hemtjänst. Behovet av trygghetsboende kommer att öka när antalet äldre blir fler. Trygghetsboende kan med fördel skapas i anslutning till annat seniorboende.

Äldreboende för mer vårdkrävande omsorg kräver större upptagningsområde och är bara aktuellt på de större orterna.

Bostäder för fritidsboende

En fritidsboende bor i fritidshuset i ca 2 mån per år. Fritidshusägare efterfrågar samma saker som lokalbefolkningen och bidrar till att bibehålla serviceutbudet på landsbygden. Vid planering av nybyggnation görs ingen skillnad mellan fritidshus och åretruntbostäder.

Investeringar i fritidsfastigheter svarar för ungefär 10 procent av all turismkonsumtion i Sverige. Den typ av fritidsboende som det framförallt är brist på i kommunen är stugbyar för korttidsuthyrning.

Arbete

På landsbygden finns totalt 5916 förvärsarbetande personer. Arbetstillfällena på landsbygden är 2984 st varav 1700 i privata näringslivet och 1284 i offentlig sektor. Fördelningen mellan anställda och företagare är att 2394 personer är anställda och 590 egna företagare.

Pendling

Pendlingen till och från landsbygden är omfattande.

- 3115 personer, 52 %, pendlar inom kommunen för att arbeta.

- 1448 personer, 24 %, pendlar till en annan kommun för att arbeta.
- 841 av arbetstillfällena på landsbygden upptas av någon som inte bor i Lidköpings kommun.

Utpendlingen till andra kommuner är störst från området Filsbäck, Vinninga och Saleby. Inpendlingen är störst i de västra delarna och flygflottiljen i Sätenäs är starkt bidragande till den inpendlingen.

Företag på landsbygden

Det finns 1754 företag registrerade på landsbygden men alla har inte sin verksamhet där. En del företag är registrerade men har ingen verksamhet alls.

Statistik från SCB 2009	Antal företag	Antal förvärsarbetande	% av antal förvärsarbetande
Jord, skogsbruk, fiske	770	379	13 %
Tillverkning och utvinning	131	427	14 %
Energi och miljö	35	10	
Byggverksamhet	154	310	10 %
Handel	106	89	
Transport	53	160	5 %
Hotell och restauranger	17	7	
Information och kommunikation	22	11	
Kreditinstitut och försäkringsbolag	4	0	
Fastighetsverksamhet	79	17	
Företagstjänster	84	104	3 %
Civila myndigheter och försvaret	6	730	24 %
Utbildning	26	232	8 %
Vård och omsorg	27	321	11 %
Personliga och kulturella tjänster	116	126	4 %
Okänd bransch	113	66	
Totalt	1754	2984	

Tillverkning, byggverksamhet och transport

Tillverkning och utvinning, byggverksamhet och transport har tillsammans för 897 förvärsarbetande vilket motsvarar 29 % av alla förvärsarbetande på landsbygden. Flera av tätorterna och några småorter har en egen fungerande arbetsmarknad inom dessa sektorer t.ex. Järpås, Vinninga och Lovene.

Antal förvärsarbetande per område	Tillverkning och utvinning	Byggverksamhet	Transport	Totalt
Järpås	207	22	26	252
Norra Källand, Källandsö	30	47	18	95
Vinninga, Saleby	63	121	82	266
Örslösa, Tun, Mellby, Lovene	127	123	34	284
Hela landsbygden				897

Inom dessa branscher finns en potential för utveckling av nya arbetstillfällen och nyföretagande genom att erbjuda tillgång till mark och lämpliga lokaler att växa i. Företag som är lämpliga att

etablera på landsbygden är t.ex. service och entreprenadföretag som utför sitt arbete ute hos kunderna och därför är oberoende av var verksamheten finns geografiskt. Företag har behov av en utvecklad infrastruktur, VA, bredband och bra kommunikationer för att kunna etablera sig.

Offentlig sektor

Offentlig sektor står för en ovanligt stor del av arbetstillfällena på landsbygden i Lidköpings kommun. Totalt 43 % av alla arbetstillfällen på landsbygden är i offentlig sektor. Försvaret är den enskilt största arbetsgivaren med 730 anställda d.v.s. 24 % av alla arbetstillfällen. Kommunen är näst störst med 553 arbetstillfällen inom skola och äldreomsorg och står för 19 % av arbetstillfällena. Antal arbetstillfällen inom skola och äldreomsorg är beroende av befolkningens storlek och åldersstruktur. Flottiljen i Sätenäs kommer att finnas kvar men antalet arbetstillfällen kan ändras beroende på försvarspolitiska beslut.

Jord, skogsbruk och fiske

Traditionellt förknippas man landsbygd med lantbruk och skogsbruk. Dessa har sedan länge en utveckling mot större och färre företag med hög mekanisering och det har bidragit till att antalet arbetstillfällen på landsbygden har minskat. Bara 13 % av arbetstillfällena på landsbygden finns nu i lantbruks- och skogsföretag.

Det finns vissa möjligheter till nyföretagande för näringar inom t.ex. nötkött, lamm eller hästuppfödning som kan utvecklas vid sidan av eller i samarbete med det storskaliga jord- och skogsbruket.

Företag där behovet av yta är mindre är t.ex. odling av specialgrödor som grönsaker, växthusodling och biodling. Här finns möjlighet till nyföretagande men i de flesta fall krävs kompletterande verksamheter för att få ihop till en heltidslön. Flera mindre företag med inriktning på lokalproducerade grönsaker kombinerat med besöksmål har startats som Leader-projekt i kommunen.

Några företag finns även inom fiskenäringen. Dessa företag är etablerade sedan många år och antalet arbetstillfällen är få. Utbildningsinsatser kan behövas för att utveckla näringen t.ex. inom produktutveckling, handel samt fisketurism.

Energi och miljö

I kommunen finns ca 30 vindkraftverk. Vindkraft är ekonomiskt lönsamt att satsa på och en efterfrågad energikälla. Vindförhållandena är goda men riksintresset från försvaret sätter i stort sett stopp för fler etableringar i kommunen. I kommunen finns tre vattenkraftverk: Holmen, Resville och Härjevad.

Biogas produceras centralt vid Kartåsens avfallsanläggning men ännu har ingen satsning skett på landsbygden för att där producera biogas. Bioenergi används i större skala i ett halmeldat värmeverk i Sätenäs medan skogsråvara som ved och flis mest används för enskilt bruk.

Effektiva solceller är på gång och kostnaden går nu snabbt neråt. Markbaserade solenergi-parker kan komma i en snar framtid.

Besöksnäring, handel och service

Staden har en konkurrenskraftig livsmedelshandel och därför finns bara några få livsmedelsbutiker kvar på landsbygden. Detsamma gäller bensinstationer. Besöksnäringen däremot bidrar till att handel och service finns på fler ställen. Handel, hotell och restaurang står tillsammans för 3 % av arbetstillfällena på landsbygden. Personella och kulturella tjänster står för 4 % av arbetstillfällena. Övrig tjänstesektor står endast för en mycket liten del av arbetstillfällena.

Inom besöksnäringen finns stora möjligheter till nyföretagande genom att starta caféer, kiosker, erbjuda övernattningsmöjligheter, kultur- och friluftaktiviteter, servicetjänster och tjänster till den fritidsboende.

När befolkningen ökar på en ort skapas vissa möjligheter att starta företag inom handel och närservice som servicebutiker och hushållsnära tjänster. Hemtjänsten behöver ha tillgång till en lokal livsmedelsbutik för att kunna utföra sin inköpservice.

Grön omsorg

Ett framtida verksamhetsområde för företagande på landsbygden är det som kan kallas "grön omsorg" eller "grön integration". Lantbruk och likande företag kan komplettera sin verksamhet med att sälja tjänster till offentlig sektor som t.ex. daglig verksamhet för funktionsnedsatta, grön rehabilitering eller integration och mötesplatsverksamhet för äldre. Detta har provats med stor framgång i Norge där 20 % av lantbruksföretagens intäkter kommer från denna typ av verksamhet. Likande projekt finns i Värmland och några få även i Skaraborg. Vård & Omsorg har redan identifierat ett behov av att skapa fler mötesplatser för äldre på landsbygden.

Förskola och skola

Satsning på bra kommunal service är en faktor som ökar en Orts attraktivitet och ger fler invånare.

Skolan är viktig som samhällsbärande på landsbygden och en nyckelfunktion för att få barnfamiljer att flytta in på orten. Finns det ingen skola så minskar attraktionskraften för bygden. För barnens trygghet bör förskolan och skolan ha samma upptagningsområde så att barnen inte behöver byta sitt sociala sammanhang. En förskola och skola med bra kvalitet och en bra skolbusstrafik behövs för att skapa en levande landsbygd.

För att kunna upprätthålla en kvalitativt bra skola krävs ett större elevunderlag än de flesta mindre orter har. En liten skola kräver mer resurser per elev för att upprätthålla samma kvalitet som en stor skola. En skola med >120 elever kan upprätthålla kvaliteten utan extra ekonomiska tillskott. Därför har landsbygdens skolor koncentrerats till sex orter som var och en har ett lite större upptagningsområde.

Ort	Antal elever i skolan årskurs 0-6, ht 2011	Antal elever i skolan årskurs 0-6, Prognos 2016	Övrig verksamhet	Kommentar
Filsbäck	-		Förskola	Hör till Vinninga skola
Norra Härene	-		Förskola	Hör till Saleby skola
Järpås	84	≈ 100	Förskola, Fritidshem, Fritidsgård	
Otterstad	85	≈ 80	Förskola, Fritidshem	
Saleby	98	≈ 80	Förskola, Fritidshem	
Tun	69	≈ 70	Förskola, Fritidshem, Fritidsgård	Förskolan ligger i en egen byggnad skild från skolan
Vinninga	221	≈ 240	Förskola, Fritidshem, Fritidsgård	Förskolan ligger i en egen byggnad skild från skolan
Örslösa	117	≈ 130	Förskola, Fritidshem	

Barnantalet har minskat på landsbygden men prognosen för de närmaste åren är mer stabil. Skolorna är i grunden dimensionerade för ca 150 elever. När elevantalet har minskat har utrymmet utnyttjats för förskola istället. Numera finns förskola i anslutning till skolan på de flesta orter och antalet dagbarnvårdare har minskat eftersom många föräldrar väljer förskolan.

Det är framförallt i Tun och Otterstad som elevantalet minskat, men även i Saleby och Järpås. Örslösa har en mer stabil utveckling. Utvecklingen i Vinninga utgör ett undantag för där ökar barnantalet, förskolan byggs ut och även skolan börjar bli trångbodd.

Fritidshem för barn årskurs 0-6 finns på alla skolor. Fritidshem är till för barn som behöver tillsyn före och efter skolan och utnyttjas framförallt av barn i årskurs 0-3. Fritidsgård på kvällen är en extra service som kommunen erbjuder barn i årskurs 4-6 i Vinninga, Järpås och Tun.

Det är fritt val av skola i hela kommunen. Däremot är skolornas upptagningsområde och den tillhörande skolbusstrafiken styrt till respektive skola. Till och från förskola och fritidshem får föräldrarna själva ordna transporten. Detta gör att skolor som ligger resmässigt bra till har lättare att få fler elever.

Barn & Skolas planer inför framtiden

Det finns inga planer på att ändra antalet skolor på landsbygden.

Skolskjutsarnas upptagningsområden kan komma att ändras för att hålla upp elevantalet på de minsta skolorna.

Äldreomsorg

Trygg äldreomsorg är viktigt både för de äldre och för deras anhöriga. De äldre vill bo kvar hemma så länge som möjligt. För att klara detta behövs service och lämpliga bostäder. För de som inte kan bo kvar hemma längre finns äldreboenden för mer vårdkrävande äldreomsorg.

Verksamheten inom Vård & Omsorg på landsbygden delas nu upp i 4 geografiska områden för att det ska vara lätt att nå äldreomsorgen oavsett var man bor. Dessa omsorgsområden utgår från Vinninga, Järpås, Örslösa och Tolsjö. På dessa orter planeras också mötesplatser för äldre.

Vård & Omsorg gör ett hembesök hos alla 75-åringar för att informera om möjligheter till hjälp och stöd. Hjälp med yttre hemtjänst t.ex. snöskottning kan avropas från 75 års ålder. Från 80 års ålder kan man avropa servicetjänster 8 timmar per månad utan biståndsbedömning, t.ex. hjälp med städning. Behöver man mer hjälp t.ex. med mat och inköp görs en biståndsbedömning. På landsbygden har samarbete inletts mellan hemvården och regionens hemsjukvård.

För äldre finns i dag äldreboenden och pensionärlägenheter. Pensionärlägenheterna byggs efterhand om till trygghetsboende. Marklägenheter lämpliga för seniorboende finns i privat regi i Vinninga.

Ort	Kommunala boenden	Privata boenden	Kommentar
Järpås	Björkhaga äldreboende. Trygghetsboende 10 st.		Delar av äldreboendet planeras att byggas om till trygghetsboende.
Tolsjö	Tolsjöhemmet äldreboende. Pensionärlägenheter 13 st.		
Tun	Pensionärlägenheter 8 st		Dagscentralen rustas upp. Den är en mötesplats för de äldre.
Vinninga	Bäckliden äldreboende	Marklägenheter lämpliga som seniorboenden	
Örslösa	Lugnet äldreboende. Pensionärlägenheter 12 st.		

Antalet äldre ökar

Äldreomsorgen står inför en stor omvandling till följd av att andelen äldre i befolkningen ökar samtidigt som de äldre blir allt friskare. Under de närmste 20 åren kommer gruppen över 65 år att öka med ca 3000 personer och gruppen över 80 år med ca 1300 personer i kommunen.

Antal i respektive åldergrupp och år	2011	2020	2030
Över 65 år	7493	9155	10413
Över 80 år	2200	2400	3500

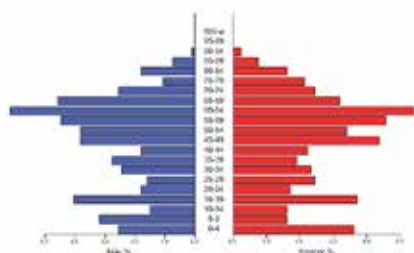
Det är framförallt i Järpås och Vinninga som antalet äldre över 80 år kommer att öka mest.

För att möta förändringen behöver lämpliga bostäder byggas. Det som behövs är seniorboende med olika upplåtelseformer och hyreslägenheter för trygghetsboende. Bostäderna ska vara utformade utifrån äldres behov av tillgänglighet så att de äldre kan bo kvar livet ut.

En utredning är på gång inom Vård & Omsorg för att mer exakt för varje område bedöma behov av trygghetsboende och äldreboende på landsbygden. Eftersom de äldre är friskare ökar troligen inte efterfrågan på traditionella äldreboenden i Vård & Omsorgs regi.

I vissa områden visar befolkningspyramiden tydligt vilken utveckling som väntas. I nedanstående bild från Kållandsö syns den stora gruppen 60-65 åringar som kommer att efterfråga seniorbostäder när de är 70-75 år och trygghetsboenden när de börjar passera 80-års ålder. På Kållandsö finns varken seniorbostäder eller trygghetsboenden i dag.

Befolkningsutveckling på Kållandsö:

Vård & Omsorgs planer inför framtiden

För att renodla Vård & Omsorgs verksamhet utreds om AB Bostäder kan ta över ansvaret för kommunens pensionärslägenheter och trygghetsboenden. Det är bara äldreboendena som blir kvar i Vård & Omsorgs regi.

I Vård & Omsorgs planer för framtiden ingår att på landsbygden skapa mötesplatser för äldre med tillgång till förebyggande verksamhet, information, servicetjänster, dagverksamheter och olika former av avlösning. De äldreboenden som finns kommer att utvecklas till sådana mötesplatser och där kommer hemvården ha sin bas. Även på flera mindre orter kan liknande mötesplatser ska-

pas. Äldre ska kunna erbjudas rehabilitering på hemmaplan. Det finns även planer på att skapa ambulerande mötesplatser t.ex. i anslutning till bokbussens turer.

Frivilliga insatser av och för äldre är ovärderliga för att stärka de sociala banden i närsamhället och motverka ensamhet. Den frivilligverksamhet som finns inom Vård & Omsorg kopplas till mötesplatserna för äldre och kommer att behöva utvecklas med utökade möjligheter till sysselsättning på frivillig bas.

Övrig kommunal service

Kultur och fritid

Biblioteksfilialer finns i Järpås, Vinninga och Tun och verksamheten där innehåller även sagostunder, andra barnarrangemang, programverksamhet och litteraturcirklar. Biblioteken är en lokal kulturarena på dessa orter. Lidköpings kommun har som enda kommun i Skaraborg en bokbuss som besöker ett 30-tal platser. Via nätet finns bibliotekstjänster tillgängliga dygnet runt.

Ett samarbete mellan Sockerbrukets ungdomsverksamhet och de lokala fritidsgårdarna har inletts. Simskolan har koncentrerats till Framnäs och istället anordnas gratis buss dit från landsbygden.

Bygdegårdar och hembygdsgårdar är mötesplatser på landsbygden och kommunen ger bidrag till investeringar. Bygdegårdar, hembygdsgårdar och olika föreningar får även stöd från Kultur & Fritid när det gäller att bredda kulturutbudet. Genom anslaget "bidrag för viss aktivitet" ges förutsättningar till ett varierat utbud av dans, musik, teater och föreläsningar etc även på landsbygden. Hembygdsgårdarna får även stöd från Vänermuseet och kommunbidrag till sina samlingar och renovering av sina kulturbyggnader. I samverkan med Vänermuseet anordnas ett årligt "museirally" till landsbygdens museer.

Inom Kultur i skolan-verksamheten programläggs terminsvis ett varierat utbud av scenkonst som förläggas i Tun, Örslösa, Råda, Järpås, Saleby och Vinninga så att eleverna på landsbygdsskolorna ska kunna integrera begreppet kultur i sin vardag och lärandet. Vi ger även möjlighet för dessa elever att bussas in till centralorten för att ta del av föreställningar i en scenlokal.

Idrottsplaner och upplysta motionsspår finns på flera orter. De flesta ägs och drivs i föreningsregi med visst bidrag från kommunen. Skolornas gymnastiksalar kan hyras för motionsaktiviteter. Kommunala badplatser finns på några orter.

Kultur och Fritid kommer i framtiden att koncentrera sitt stöd på landsbygden till verksamheter för barn och unga. Men de senaste årens satsningar på stora arenor och kommande satsningar på andra större kultur- och idrottsanläggningar kommer att koncentreras till staden. För att dessa ska bli tillgängliga på lika villkor för barn och unga på landsbygden krävs en satsning på kommunikationer.

Näringslivsservice i Lidköpings kommun

Näringslivsservice har till uppgift att stimulera utveckling av företag i hela kommunen. Speciellt intressant för landsbygden är följande verksamheter:

Nyföretagarcentrum Lidköping är en del av en rikstäckande organisation som finns i cirka 200 kommuner. Verksamheten finansieras av det lokala näringslivet och Lidköpings kommun gemensamt. Nyföretagarcentrum erbjuder kostnadsfri, konfidentiell och objektiv rådgivning från professionella rådgivare till blivande företagare. Andra aktiviteter är återkommande informationsträffar och "Starta och driva eget" utbildningar.

ITM - Exportstiftelsen i Lidköping arbetar med att främja små och medelstora företag att växa internationellt. ITM:s fokus unikt för företagen i Lidköping är tillgång till internationella seminarier på plats i Lidköping och en möjlighet att träffa deltagare från andra länder för utbyte när deltagarna är i Lidköping.

IRETI – "International Renewable Energy Technology Institute" har enheter i Mankato i Minnesota och Lidköping i Sverige. Institutens uppgift är att fånga upp produktidéer i tidiga skeden och hjälpa ny miljöteknik till att överbygga svårigheterna att komma in på respektive marknad genom att erbjuda hjälp med att anpassa produkterna till standarder, provningsmetoder och andra krav.

Destination Läckö Kinnekulle AB

Destination Läckö Kinnekulle AB är ett bolag med Lidköpings kommun och Götene kommun som ägare tillsammans med engagerade företag. Bolaget bedriver verksamhet med syfte att främja besöksnäringen inom Götene och Lidköpings kommuner. Detta omfattar mottagningservice, marknadsföring, turistisk produktutveckling och evenemangsutveckling.

AB Bostäder

AB Bostäder har 164 lägenheter i tätorterna på landsbygden. Marklägenheter är lätta att hyra ut. Lägenheter i hyreshus har tidigare varit svårare att få uthyrda. Nu när de fräschats upp har de blivit attraktivare.

Ort	Antal lägenheter
Gillstad	16
Järpås	37
Saleby	28
Tun	12
Vinninga	41
Örslösa	10
Totalt	164

AB Bostäder verkar under marknadsmässiga förhållanden och för att kunna investera i nya lägenheter måste det finnas en stabil marknad för uthyrning av dessa. Det gör att man hellre investerar i staden där efterfrågan är större. En nybyggd 2-3 rumslägenhet kostar ca 7-8500 kr i månadshyra.

Ett alternativ för landsbygden är ombyggnad av befintliga byggnader till lägenheter. Det ger en lägre månadskostnad och det är det som sker nu när omoderna äldreboenden byggs om till hyreslägenheter som trygghetsboenden. Det utreds nu om AB Bostäder i framtiden ska ta över som hyresvärd för kommunens alla egna pensionärlägenheter och trygghetsboenden.

Kommunal infrastruktur

Tillgång till bra infrastruktur som kommunalt vatten och avlopp, elnät, väghållning och bredband är viktigt både för de boende och för företagen på landsbygden.

Vatten- och avloppsnet (VA)

Lidköpings kommuns Vatten- och avloppsnet (VA) ansvarar för vatten och avloppsnet i de tätorter som tillhör VA:s verksamhetsområde. I dessa områden är VA skyldiga att försörja alla fastigheter med vatten och avlopp och alla fastigheter måste vara anslutna. Det är 15 orter på landsbygden som tillhör olika VA verksamhetsområden.

Bilden visar det kommunala vattenledningsnätet, avloppsnetet har samma sträckning.

På övriga landsbygden, där det är tekniskt möjligt, kan man bilda en lokal vattenförening eller ännu hellre en vatten-avloppsförening. Kommunen anvisar då en anslutningspunkt där föreningen kan ansluta till befintligt VA-nät. Föreningen ansvarar sedan själv för att gräva ner ledningar och ansluta fastigheter. Även enskilda fastigheter har möjlighet att själva dra ledningar till anslutningspunkten.

Det finns flera stora vatten och VA-föreningar på landsbygden och fler är på gång. De första som bildades var enbart vattenföreningar men nu är en tydlig rekommendation att bilda VA-föreningar för att få med även anslutning till kommunalt avloppsnet. Flera vattenföreningar har nu påbörjat eller planerar att komplettera sin ledningsdragning med avlopp.

Kommunala vattenverk finns i staden och vid Läckö. Avloppsreningsverk finns i staden och i Spiken. I Sätenäs har försvaret ett eget vatten och avloppsverk som även servar Tun. Alla andra lokala vatten och avloppsverk är nedlagda. Några vattenföreningar har egna vattentäkter. Avloppsledningsdragningen runt staden och in till reningsverket kommer att behöva dimensioneras upp för att klara fler inkopplade fastigheter.

Kraven på godkända avlopp är en fråga som skapar oro på landsbygden eftersom förutsättningarna delvis är oklara, dels är beroende av samverkan och frivilliga insatser och kan innebära stora kostnader för den enskilde.

Den nya vattentjänstlagen ställer större krav på kommunerna att skapa verksamhetsområden. Om det finns ett behov av vattenförsörjning och avlopp för befintlig eller blivande bebyggelse i ett större sammanhang (ca 20-30 fastigheter), ska kommunen, med hänsyn till hälsoskyddet och skyddet för miljön, se till att en allmän VA-anläggning kommer till stånd så snart som möjligt. De boende i ett område kan själva kontakta kommunen för att utreda om ett nytt verksamhetsområde ska skapas.

Elnät

Lidköpings Elnät har konsession på el inom sitt område. Det innebär att Lidköpings Elnät har skyldighet att dra fram el till alla som begär det. Däremot finns inget krav på hur snabbt detta ska göras. I vissa fall kan det krävas ny ledningsdragning eller uppgradering av befintliga ledningar vilket kan ta tid.

Anslutningsavgiften för en ny anslutning sätts utifrån den faktiska kostnaden. För ett vindkraftverk kan anslutningsavgiften bli i storleksordningen 1 miljon kronor. Höga anslutningsavgifter kan utgöra ett hinder för industriinvestering på landsbygden jämfört med etablering i ett befintligt industriområde i staden. Det befintliga nätet på landsbygden har planerats med endast en liten reservkapacitet och klarar sällan större nyetableringar. I samband med ledningsdragning för VA och bredband utreds alltid om även elnätet ska uppgraderas samtidigt.

För ökad driftsäkerhet finns rekommendationer att utreda om ledningarna på landsbygden kan kablifieras. Lågspänningsnätet är 123 mil långt och det mesta är i markkabel. Högspänningsnätet är 70 mil och där återstår hälften att kablifiera. Ingen tidsplan är satt för när detta ska vara klart.

Inom Lidköpings kommun finns även några andra elnät. Vinninga har en egen elförening. Hasslösa tillhör Vattenfall och Sätenäs, Tun och Friel hör till Grästorps elnät.

Bredband

Bra bredband är viktigt för att skapa en levande landsbygd och för företagen där. Det finns tillgång till bredband i hela kommunen via, fiber, radiolänk eller ADSL. I några få områden med ADSL är det problem på grund av att kopparnätet inte har tillräcklig kapacitet. Det gäller speciellt Kållandsö.

Till de gröna punkterna på kartan nedan är fiber framdragen. Dessa punkter är inkopplingspunkter för lokala bredbandsnät. Hela kommunen ska ha möjlighet att ansluta sig via fiber senast 2013. Till de röda punkterna sker överföringen via radiolänk och vidare med ADSL och dit ska fiber vara framdragen senast år 2013.

Lidköpings Bredband ansvarar för bredbandsnätet i kommunen och är organiserat under Teknisk service. Fastbit är ett kommunalägt bolag som säljer bredbandsfiber och tar hand om de flesta kundkontakter. Det är bara vid större bredbandsprojekt på landsbygden som Lidköpings Bredband har kundkontakten.

Närvärme

I kommunen finns inga planer för utveckling av fjärrvärme utanför staden. En utredning kring fjärrvärme på landsbygden har tidigare gjorts av Värmeverket och det bedömdes då inte som ekonomiskt intressant. I samband med att kommunala verksamheter har gått över från fossila bränslen till biobränslepannor har genom olika omständigheter dessa även blivit närvärmeproducenter för några privata bostäder. Ett hinder för utbyggnad av närvärme i kommunal eller privat regi är oklarheter kring utveckling och ägande av närvärmenäten.

Kommunikationer

Att välja att bo på landet innebär att man väljer bort den närhet och bekvämlighet som finns i staden med tät kollektivtrafik och den mesta servicen inom gång eller cykelavstånd. På landsbygden får man hitta andra lösningar för sina transportbehov.

Bil

Vuxna som bor på landsbygden och har arbete och barn måste ha tillgång till bil. Det finns ingen kollektivtrafik som inom rimlig kostnad kan fylla alla deras transportbehov. Både landsbygden och staden måste planeras för att hantera detta på ett bra sätt t.ex. genom bra väghållning och samåkningsparkeringar, pendlar-parkeringar i anslutning till kollektivtrafiken och parkeringar i anslutning till infarterna och runt centrum.

Det är ett mål att minska miljöpåverkan av biltrafiken genom en större andel miljöbilar hos alla som måste ha bil för sina transporter. Möjligheterna att skaffa miljöbil på landsbygden ökar om det utvecklas fler fyrhjulsdrivna miljöbilar eller om väghållningen är bra så att man inte behöver köra fyrhjulsdrivet.

Gång, cykel och moped

Transport med cykel eller moped kan vara ett alternativ åtminstone sommartid för boende nära Lidköping eller nära lokala centrum. Gångtrafik är ett alternativ på mycket korta avstånd. Som gång- och cykelavstånd kan man räkna med det avstånd som gäller för skolskjutsar, dvs. 2 km är gångavstånd och 5 km är cykelavstånd. Det tar ca 20 min att förflytta sig dessa sträckor till fots respektive med cykel.

Tätorter och byar ska växa inom cykelavstånd och längs de stora linjerna för kollektivtrafik. Förtätning av redan befintlig bebyggelse är därför att föredra.

För att underlätta säker transport med cykel behöver nätet av cykelbanor byggas ut runt staden och även in till lokala centrum. Att tillåta cyklar på buss och tåg underlättar också cykelpendlandet.

Tillsammans med Trafikverket och regionen planeras för cykelvägar utmed det statliga vägnätet. En gång- och cykelväg är planerad från staden och ut till Läckö där den första etappen till Tolsjö finns med i regional planering. Kommunen har även ansökt om att få med en cykelväg mellan Vinninga och Filsbäck.

Kollektivtrafik

Ungdomar och äldre som inte har bil är beroende av en fungerande kollektivtrafik. För Sverige gäller att andelen som reser kollektivt i glesbygd ligger under 5 procent och av dem som reser är skolelever den största gruppen. Linjetrafik på rena landsbygden är därför dyr trots få turer.

Den kollektivtrafik med buss och tåg som kommer att finnas på landsbygden inom överskådlig tid är längs de linjer för kollektivtrafik som finns i dag. Inga planer finns på att utöka antalet ordinarie linjer. I kollektivtrafiken ingår den närtrafik som erbjuds de boende på landsbygden under vissa tider. Närtrafiken är anropsstyrd och innebär att man om man har längre än 1 km till närmaste hållplats får åka taxi på vissa tider till och från några utvalda busshållplatser i staden för samma biljettkostnad som på bussen.

Skolskjuts är en viktig del av kollektivtrafiken och ordnas om avståndet till skolan är längre än 2 km för barn i förskola och årskurs 1 och sedan ökar avståndet för att bli 5 km för barn från år 7 och uppåt. Även färdtjänst är en del av kollektivtrafiken på landsbygden.

Kollektivtrafikens linjekarta:

Bra kollektivtrafik till en ort gör att äldre personer har större möjlighet att bo kvar även när de har slutat att köra bil. En ökning av den anropsstyrda trafiken och fler pendlarparkeringar finns med i planeringen framåt. Om fler människor väljer att bosätta sig i orter längs befintliga linjer och om de använder kollektivtrafiken, då kan kollektivtrafiken utökas med fler turer.

Vägar och järnvägar

Vägnätet på landsbygden sköts av Trafikverket, driftområde Skara. Inom Lidköpings kommun finns tre större vägar, riksväg 44, väg 187 till Vara och väg 184 till Skara, dessutom passerar E20 en kort sträcka innanför kommungränsen. Vägverket ansvarar även för ett stort antal allmänna vägar samt Storgatan i Järpås. Alla gator i Filsbäck, Gillstad och Järpås sköts av kommunen. I orterna Lovene, Saleby, Vinninga, Norra Härene, Örslösa, Tun och Otterstad ansvarar särskilda vägföreningar för gatu- och parkskötsel. De minsta vägarna sköts av vägsamfälligheter.

I det mindre vägnätet är bärigheten ett problem för godstransporter till lantbruk och andra företag. Under perioden februari-maj kan fordonsvikten vara begränsad till 12 ton på en stor del av vägarna.

På vägar med högre hastigheter och tät trafik finns trafikfarliga vägkorsningar, oskyddade övergångar och busshållplatser utan skydd längs vägkanten. Smala vägar med hög hastighet innebär risker för de som cyklar.

I det så kallade Västsvenska paketet finns två projekt med:

- Väg 2586 mellan Gillstad och Häggesled med planerad åtgärd för ökad bärighet och trafiksäkerhet.
- Väg 44 på delen Lidköping – Källby finns med som planerad åtgärd för ökad trafiksäkerhet och framkomlighet

En järnvägslinje, Kinnekullebanan går genom området. Den kommer in via Filsbäck och går ut via Lovene och Järpås. Banan håller generellt en låg standard även om den sämsta sträckan Lidköping-Håkantorp har åtgärdats på senare tid. Trafiken består nästan uteslutande av regional persontrafik med 11-15 tåg/dygn. Längs Kinnekullebanan finns ett stort antal plankorsningar, varav många utgörs av så kallade oskyddade vägar. Planerade åtgärder är ett nytt trafikstyrningssystem och att antalet plankorsningar ska minskas.

Besöksnäring

Turister och lokala besökare är en tillgång eftersom de erbjuder fler inkomstmöjligheter på landsbygden. Turister som övernattar och stannar flera dagar är särskilt värdefulla. Besökare lockas ut på landsbygden med hjälp av dess attraktionskraft.

Attraktionskraft

Landbygden kan ses som ett varumärke som behöver vårdas och marknadsföras. En god miljö i vid bemärkelse, flera besöksmål av olika karaktär, matserveringar och kaféer attraherar besökare. Varumärket vårdas genom att landbygden ger ett välsmakande och välkomnande intryck.

För att locka fler besökare till en ort behöver man åtgärda sådant som signalerar att platsen inte är attraktiv och verkar avskräckande på besökare.

Utflyktsmål är alltid attraktivt. Friluftsbad finns längs Vänerens stränder samt i Järpås badsjö. Lokala museer finns på flera platser bl. a. Läckö slott, F7 Flottilj- och gårdsmuseum, Stola herrgård samt flera mindre museer som visar bruksföremål och maskiner. Kvarnar finns, både vid vattendragen och som väderkvarnar. Gamla övergivna industrimiljöer är ett besöksmål som har fått ökat intresse.

Tillgänglighet

Landsbygdens attraktionskraft ökar om den görs tillgänglig för besökare. Markerade vandrings- och cykelleder ökar attraktionsvärdet. Cykel, rid- och vandringsturister rör sig långsammare och stannar längre inom området. Pilgrimsleder, Biosfärleder och an-

dra vandringsleder planeras och byggs ut nu. Även kortare vandringsleder på 3-5 km är attraktiva både för turister och för de boende i området. Lederna bör dras förbi både intressanta platser och platser med närservice. Det är bra både för vandrarna och för näringsidkarna.

Större sammanhängande åkerarealer utgör ett hinder för allmänheten när markvägar lagts igen. Tomtmark som dragits ut till strandkanten, förbud mot cykel och ridning är också hinder som minskar tillgängligheten och därmed attraktionskraften. Samverkan med markägare är nödvändig för att skapa en öppen och välkomnande landsbygd med ökad tillgänglighet och attraktionskraft.

En bättre och väl underhållen skyltning behövs till framförallt de mindre och medelstora besöksmålen. Plats att parkera behövs vid besöksmålen. Att ange gps-koordinater i turistinformationen är ett modernt sätt att visa vägen.

Övernattning

Att erbjuda övernattningsmöjligheter är en biinkomst för landsbygden och förlänger tiden som turisten vistas i området. Det är brist på övernattningsbäddar i hela kommunen.

Efterfrågan på boende är störst på Kållandsö dit 400 000 turister kommer varje år. Boendepaket, Bed & Breakfast, rum i olika typer av "pensionat" och övernattning i privatstugor förmedlas via Destinationsbolaget. Campingplatser finns på Läckö och på Haga-vallen och platser för husbilsuppställning erbjuds på flera platser. Från våren 2013 kommer det att finnas 15 dubbelrum med hotellstandard i Victoriahuset. Men efterfrågan är större än så.

Det som framförallt saknas är organiserade stugbyar på Kållandsö och hela Norra Kålland. När kommunen beslutat vilka områden som ska öppnas för utveckling i strandnäraläge, LIS-områden så är satsning på stugbyar intressant i några av dessa områden.

Bristen på övernattningsbäddar gör att det saknas möjligheter till spontanboende om man vill stanna en dag till. Det finns i dag ca 25 privatstugor som hyrs ut i kommunen, de kunde vara många fler och gärna fler B&B och uppställningsplatser för husbilar. Det gäller hela landsbygden.

Närservice

Butiker, kaféer, restauranger, gårdsbutiker, bensinstationer och bra iordningställda rastplatser med tillgång till dricksvatten, toaletter och soptunnor är närservice som både ortsbefolkning och besökare efterfrågar och uppskattar. En bra skyltning behövs för att turisterna ska hitta till den närservice som inte ligger alldeles vid vägen. Det finns ännu outnyttjade möjligheter till företagande inom serviceområdet riktat mot besökare t.ex. cykeluthyrning, tillsyn av fritidshus, glassförsäljning.

Marknadsföring

För att turister ska hitta hit krävs marknadsföring och den måste vara riktad till respektive målgrupp. Turism är även en slags marknadsföring av landsbygden som senare kan leda till både fler be-

sökare och även nya inflyttare och nya företag.

Exportmogna destinationer, är ett ganska nytt begrepp. Det handlar om turistmål som är så intressanta och har så bra service att de är mogna för att marknadsföras på export. Biosfärområdet Vänerskärgården med Kinnekulle har inlett ett arbete med sikte på att bli exportmogen destination år 2020.

Regionalt intressanta turistmål kan våra vandrings- och cykelleder bli, speciellt om de kan erbjuda bra anslutande kollektivtrafik. När Biosfärsleden/Pilgrimsleden byggs ut ända till Läckö så gör det området ännu mer intressant. För bilturisterna är satsningen på "Läckö-Kinnekullevägen" och "Vänerslingan" regionalt intressant. De satsningarna visar på besöksmål på hela landsbygden.

Lokalt intressant är alla små utflyktsmål som passar för en kortare tur på helgen året runt, speciellt om där finns café, restaurang eller en öppen gårdsbutik.

Demokrati och integration

Arbete med lokal demokrati komplat till kommunens verksamhet är inte så välutvecklat på landsbygden. I Järpås finns ett lokalt råd, Kållandsö har en intresseförening och LRF har en kommungrupp. Andra orter är delvis representerade av bygdeföreningar men dessa har ofta andra fokus än lokal demokratiutveckling. Medborgardialog på initiativ från kommunen har förekommit i vissa frågor och samrådsmöten är lagstadgade i arbetet med den kommunala översiktsplanen.

Föreningar och kyrkor

På landsbygden finns ett aktivt föreningsliv och det har en viktig social roll. Även kyrkorna och församlingarna har en tydlig förankring i landsbygden och engagerar många. På de orter där det saknas affärer och andra mötesplatser är det i föreningen och kyrkan man träffar sina grannar. Många föreningar har en aktiv ungdomsverksamhet.

Totalt finns i kommunen 399 olika föreningar och många av dem finns representerade på landsbygden t.ex.:

- Bygdegårdar och hembygdsföreningar
- Kyrkor och församlingar
- Idrottsföreningar
- LRF, pensionärsföreningar och andra intresseföreningar
- Ideella föreningar t.ex. Röda korset

- Politiska lokalavdelningar

Mötesplatser på landsbygden

På landsbygden finns många ofta bra utrustade och intressanta möteslokaler, t.ex. i bygdegårdar, hembygdsgrändar, kyrkornas och idrottsföreningarnas samlingslokaler. Dessa mötesplatser är viktiga för sammanhållningen i bygden eftersom de ofta är de enda mötesplatser som återstår på orter där dagliga mötesplatser som affär och bensinstation inte finns kvar.

Lokala anläggningar finns för olika idrottsföreningar, fotbollsplaner och golfbanor är två exempel.

Aktiv integration

Att aktivt arbeta med att öka antalet invånare på landsbygden genom att välkomna inflyttande barnfamiljer från städerna ökar underlaget för att kunna behålla kommunal service som förskola och skola. En ökad mångfald på orten öppnar för nya idéer, nya kontakter och ger drivkraft till utveckling.

Jordbruksverket har i ett projekt tillsammans med organisationen Miklo som jobbar med näringslivsutveckling, undersökt möjligheterna att matcha landsbygdens behov av utveckling med invånarna i miljonprogramområdenas behov.

Undersökningen visade att det fanns ett oväntat stort intresse från städernas miljonprogramområden att starta ett utbyte med orter på landsbygden, skapa kontakter och på sikt etablera sig där. Ett lyckat sådant samarbete finns mellan Botkyrka och Hedemora.

Det är två grupper i miljonprogrammen som är intressanta för landsbygden att etablera kontakt med. Den första gruppen är tonåringar där man genom kontakter och utbyte mellan skolor och föreningar och praktik- och sommarjobb kan plantera tanken på att landsbygden kan vara ett alternativ för framtiden.

Den andra gruppen är unga föräldrar under etableringsfasen som skulle kunna lockas att flytta till landsbygden för barnens skull. Av miljonprogrammets unga barnfamiljer kan 80 % tänka sig att bo på landet. Landsbygdens behov av fler barnfamiljer stämmer bra med invånarna i miljonprogrammets önskan att ge sina barn en trygg uppväxt. En förutsättning för lyckad matchning är att det finns lämpliga jobb på orten eller inom pendlingsavstånd, bra kommunikationer och en välkomnande attityd. Lägre boendekostnader var en faktor som gjorde landsbygden attraktiv som bostadsort. Ett steg till är att aktivt rekrytera personer med önskad kompetens. Det finns t.ex. många kvinnor i miljonprogramområdena med utbildning inom vård och omsorg och som kan tänka sig att flytta. En annan aktiv rekrytering är att söka upp entreprenörer och företagare med kompetens som kan tillföra orten nya företag och idéer. I städernas miljonprogramområden finns invånare med olika bakgrunder som har företagsidéer som kan göra en liten ort unik med tillverkning av nischprodukter eller öppna en verksamhet som gör orten till ett besöksmål. Det finns en mängd produkter som det finns efterfrågan på i Sverige men som i dag importeras.

3. Prioriterade områden med förslag till åtgärder

Landsbygden och staden

I Lidköpings kommun ligger den största delen av landsbygden inom 15-25 min restid från stadens centrum. Med så korta avstånd och med bra kommunikationer kan landsbygden ses om delar av en helhet, som "stadsdelar". Både landsbygd och stad skulle vinna på att gränsen dem emellan suddas ut.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
1.	Dra ingen gräns mellan stad och landsbygd I den kommunala planeringen skall gränsen mellan stad och landsbygd suddas ut. De utvecklingsbara orterna på landsbygden skall hanteras på samma sätt som stadsdelar i staden med planer för förtätning, service och kommunikationer samtidigt som landsbygdens särart skall tas tillvara.	Samhällsbyggnad
	Förlägg aktiviteter som genomförs i kommunal regi till olika orter på landsbygden.	Lidköpings kommun
2.	Synliggör landsbygdens värde Inkludera landsbygden och tätorterna i profilering av Lidköping som en attraktiv boendeort. Synliggör landsbygdens och tätorternas värde för stadens invånare, för besökare och för inflyttare till kommunen.	KLK i samverkan med Destinationsbolaget Läckö-Kinneulle
	Satsa på naturvård, biologisk mångfald, kulturmiljöer och biosfärområdet för att säkerställa landsbygdens långsiktiga natur- och kulturvärden och attraktionskraft.	Samhällsbyggnad
	Utveckla landsbygdens attraktionskraft genom aktiva åtgärder utifrån varje Orts behov och förutsättningar.	KLK
3.	Profilera närproducerat Profilera det lokalt producerade, både livsmedel och bioenergiproduktionen.	KLK i samarbete med LRF:s kommungrupp
	Underlätta kommunal upphandling lokalt genom satsning på logistikcenter i linje med resultat från pågående utredning.	Servicekontoret, Upphandlingsenheten
4.	Låt inte staden förorena jordbruksmarken Landsbygden kan ta emot restprodukter som inte är förorenade och på så vis sluta kretsloppen. Förorenade produkter som kan ge långsiktigt negativa effekter ska inte spridas på jordbruksmark.	Teknisk Service

Befolkning

Befolkningen på landsbygden behöver öka för att behålla en levande landsbygd och ge underlag till skolor, service och kommunikationer. Orsakerna till att de underrepresenterade grupperna, 20-30-åringar samt 75+ flyttar ut behöver undanröjas så att landsbygdens befolkningsutveckling följer samma mönster som staden.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
5.	Kartlägg orsakerna till flyttning Kartlägga orsakerna till att man flyttar från landsbygden. Sätt speciellt fokus på de underrepresenterade grupperna. Kartlägg även inflyttning och vad som gör orten attraktiv som bostadsort.	KLK

Fysisk planering

Översiktsplanering och detaljplanering på landsbygden skall utgå från landsbygdens speciella karaktär och förstärka dess attraktionskraft och utvecklingsmöjligheter. De som väljer att bosätta sig på landsbygden efterfrågar saker som staden inte kan erbjuda t.ex. närhet till natur, en lugn och tyst miljö och möjligheter att utveckla vissa intressen och företagande.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
6.	Utveckla orterna på landsbygden Satsa på utveckling av tätorterna och vissa lämpligt placerade mindre orter. Planera för en förtätning av dessa så att plats avsätts för ett varierat boende, för industrier, handel och kommunal service. Detta ger förbättrade förutsättningar för gång- och cykel inom orten och kollektivtrafik till orten.	Samhällsbyggnad
	Ta fram fördjupade översiktplaner eller detaljplaner för de utvecklingsbara orter som saknar det.	Samhällsbyggnad
	Planera orterna på landsbygden med mer flexibilitet i planerna. Målgrupperna för bostadsplanering är mer varierande på landsbygden jämfört med i ett villaområde i staden.	Samhällsbyggnad
7.	Utse LIS-områden I samband med ny översiktplan och utifrån miljöbankens intentioner ta beslut om vilka områden som skall avsättas för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). I dessa strandnära områden finns stora möjligheter att bygga bostäder, utveckla besöksnäring och andra typer företagande. Det strandnära läget är attraktivt och gör investeringarna mer värdesäkra.	Samhällsbyggnad
	Utreda möjligheter att utse några LIS-områden även längs Lidån och Flåen för att gynna strandnära landsbygdsutveckling även i slättlandskapet.	Samhällsbyggnad

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
	Förankra valet av LIS-områden lokalt så att områdena som inte blir LIS-områden inte blir ett hinder för framtida utveckling. Det ska även vara möjligt att omklassificera områdena i framtiden.	Samhällsbyggnad
8.	Värna åkermarken Åkermarken och dess produktion ska värnas genom att undvika byggande och vägdragning som styckar upp goda och rationella åkerskiften. Mindre ytor av åkermark kan användas för utveckling av byggnation och verksamheter.	Samhällsbyggnad
9.	Utveckling på landsbygdens villkor Arbete med jordbruk och djurhållning kan orsaka damm, buller och lukt. Bostadsbyggande och etablering på landsbygden ska ske med hänsyn till lantbrukets villkor genom att inte placera bostäder i direkt anslutning till störande verksamhet. Informera om att enstaka tillfälliga störningar får accepteras av de boende.	Samhällsbyggnad
10.	Avsätt resurser för planarbete på landsbygden Insatserna för översiktlig planering och detaljplaner i planprogrammet innebär att resurser saknas för ytterligare planarbete. Brist på personalresurser inom Samhällsbyggnad får inte vara ett hinder för landsbygdens utveckling.	Samhällsbyggnad

Bostäder

En levande landsbygd är beroende av att unga vuxna och barnfamiljer kan etablera sig där. Det behöver skapas rotation på bostadsmarknaden på landsbygden. Äldre skall kunna sälja sina hus och ändå bo kvar på orten. Gamla större hus på landsbygden är attraktiva för barnfamiljer eftersom de är jämförelsevis billiga och erbjuder en bra uppväxtmiljö för barnen. Mindre hus är attraktiva som fritidshus.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
11.	Planera för tätare och mer varierad bebyggelse Utnyttja den infrastruktur som finns och planera för förtätning av alla utvecklingsbara orter på landsbygden och skapa en varierad bostadsmarknad där det finns bostäder tillgängliga för alla målgrupper och med olika upplåtelseformer.	Samhällsbyggnad
12.	Fortsatt ha en generös inställning till byggnation på landsbygden Fortsätt på den linje som lades fram i tidigare översiktplan att ha en generös inställning till byggnation på landsbygden och pröva bygglov för fyra till fem hus med stöd av översiktplan utan föregående detaljplaneläggning.	Samhällsbyggnad
	Utred möjligheterna till bostadsbyggande inom bullerstört område runt Såtenäs i samband med ny kommunal översiktplan.	Samhällsbyggnad
13.	Marknadsför tomter för flexibelt byggande Marknadsför tillgång till byggklara tomter och möjligheterna till flexibilitet i storlek och användning av dessa tomter till byggföretag och privatpersoner.	Samhällsbyggnad
14.	Bygg fler bostäder Stötta lokala initiativ till byggande, utnyttjande av befintliga byggnader till att bygga nya bostäder, nya finansieringsformer och andra åtgärder som kan stimulera byggande av bostäder på landsbygden.	KLK
	Återanvänd välhållna byggnader till andra ändamål än de är byggda för, t.ex. bygg om ladugårdar till lägenheter.	KLK i samverkan med lokala grupper
	Planera för bostäder anpassade för seniorboende. Dessa bostäder passar även för ensamstående och unga vuxna.	Samhällsbyggnad
	Planera för trygghetsboenden utifrån Vård & Omsorgs kartläggning av framtida behov på respektive ort.	Vård & Omsorg i samarbete med AB Bostäder och privata byggföretag
15.	Planera för stugbyar för besökande I LIS-områdena, gärna på flera platser, planera områden lämpliga för stugbyar. Stugbyar behövs för att klara den efterfrågan på boende som finns från besöksnäringen.	Samhällsbyggnad i samverkan med Destinationsbolaget Läckö-Kinneulle
16.	Kommunalt stöd för byggande Förankra de kommunala planerna för landsbygden hos bankerna för att underlätta att få lån för att bygga på landsbygden.	KLK
17.	Kartlägg framtida efterfrågan Kartlägg framtida efterfrågan på lägenheter och marklägenheter med olika upplåtelseformer på orter där det ännu inte finns några lägenheter.	KLK

Arbete

Landsbygden är framförallt en bostadsort och drygt 75 % av alla pendlar till arbetet. Arbetstillfällen på landsbygden skapas genom att företag etablerar sig där, att barnfamiljer flyttar in och att äldre kan bo kvar hela livet. Det är möjligheterna att etablera privat företagande som är motorn i den utvecklingen, arbete inom offentlig sektor skapas allteftersom befolkningen ökar.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
18.	Underlätta pendling och transporter Samverka med försvaret, kommunen och näringslivet för att rätt prioritera kommunikationer som underlättar pendling med bil och kollektivtrafik till arbetet och transporter till företaget.	Samhällsbyggnad i samverkan med Näringslivsbolaget
19.	Planera och marknadsför mark för verksamheter Planera in mark för verksamheter med tillgång till infrastruktur (kommunalt vatten och avlopp, el, bredband, kollektivtrafik) i utvecklingsbara orter på landsbygden. Marknadsför mark för verksamheter och erbjud företag att etablera sig där.	Samhällsbyggnad KLK i samverkan med Näringslivsbolaget
20.	Samverka för biogasproduktion på landsbygden Samverka med aktörer inom och utanför kommungräns kring utveckling av biogasproduktion och uppbyggnad av infrastruktur kring detta.	KLK i samverkan med LRF:s kommungrupp
21.	Satsa på "Starta eget"-utbildningar Ge Nyföretagarcentrum i uppdrag att göra en satsning på "Starta och driva eget"-utbildningar på landsbygden.	KLK i samverkan med Nyföretagarcentrum
22.	Näringslivsutveckling för alla Inkludera även typiska landsbygdsföretag som lantbruk, skogsbruk och fiske i kommunens arbete med näringslivsutveckling. Förankra de kommunala planerna för landsbygden hos bankerna för att underlätta finansiering av verksamheter på landsbygden.	KLK i samverkan med Näringslivsbolaget KLK i samverkan med Näringslivsbolaget
23.	Undersök möjligheterna till "grön omsorg" "Grön omsorg" innebär att människor med funktionshinder eller andra särskilda behov får meningsfull sysselsättning och gemenskap i daglig verksamhet till exempel på en gård. Tjänster inom "grön omsorg" kan utvecklas till en viktig näringsgren för landsbygden. Följ upp pågående projekt och undersök om detta kan utvecklas även i Lidköping. Skapa fler kommunala OSA-arbetslag för skötsel av yttre miljö i tätorter och naturområden på landsbygden. Alternativt kan tjänsterna köpas via "grön omsorg"-företag.	KLK i samarbete med Vård & Omsorg och Social & Arbetsmarknad Samhällsbyggnad i samverkan med Social & Arbetsmarknad
24.	Stötta samverkan Lantbruksnäringen bör utreda möjligheterna till samverkan mellan växtodlingsgårdar och mindre landsbygdsföretag som inte är så beroende av stor jordbruksareal.	KLK i samarbete med LRF:s kommungrupp
25.	Stötta utveckling av nya former för service Butiker och närservice behövs i orterna på landsbygden. Speciellt äldre behöver kunna handla livsmedel och få annan service lokalt. Hemtjänstens arbete underlättas av tillgång till lokal livsmedelservice inom sina omsorgsområden. Ta initiativ till utveckling av nya företag och företagsidéer inom serviceområdet. Underlätta tillståndgivning för servering i t.ex. bygdegårdar och för "sommarlovsentreprenörer".	KLK i samverkan med bl.a. VG-regionen och Länsstyrelsen KLK i samverkan med Näringslivsbolaget Samhällsbyggnad

Kommunal service

Tillgång på kommunal service som förskola, skola och äldreomsorg är viktigt för landsbygdens utveckling. Kommunal service ska anpassas efter antal invånare och deras behov samtidigt gäller att om det finns kommunal service så lockar det till sig fler invånare. Därför bör satsningar göras även om behovskriterierna inte är helt uppfyllda. Finns möjlighet att förlägga kommunal verksamhet lokalt till en rimlig kostnad så skall det göras.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
26.	Satsa på skolan Skolan och förskolan är viktiga samhällsbärare och ökar ortens attraktionskraft. Skolorna på landsbygden skall hålla lika hög kvalitet som de som finns i staden även om detta kan innebära högre kostnader per elev.	Barn & Skola

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
	För barnens trygghet är det viktigt att det finns en långsiktig planering för skolornas upptagningsområde så att förskola och skola har samma upptagningsområde och att barnen kan vara kvar i sitt närområde under dagen.	Barn & Skola
27.	Profilera landsbygdens skolor Profilera landsbygdens skolor med fokus på närproducerad mat, natur och miljö. Koppla skolan till den omgivande naturen, odlingslandskapet och lantbruken där maten odlas.	Barn & Skola
	Investera i ett eget tillagningskök på varje skola och anpassa det för att barnen skall vara delaktiga.	Barn & Skola
	Företagande och entreprenörskap är viktigt för landsbygden. Satsa på att få ett företagarperspektiv in i ett tidigt skede i skolan.	Barn & Skola
28.	Profilera lantbruksmiljön i staden Utred möjligheterna att skapa en mindre "stadsnära lantgård", en lärmiljö där barnen i staden, i skolan och på fritiden kan få en inblick i det som händer på en lantgård.	KLK i samverkan med LRF:s kommungrupp ock lokala föreningar
29.	Satsa på idrottsanläggningarna Skolornas gymnastiksalarna och föreningarnas idrottsanläggningar är viktiga både för skolan och föreningarna. Planera framtida investeringar så att anläggningarna uppfyller aktuella funktionskrav.	Barn & Skola i samverkan med Kultur & Fritid
	Förlägg träning och olika idrottsarrangemang till landsbygdens idrottsanläggningar.	Kultur & Fritid i samverkan med lokala föreningar
	Undersök behovet av nya anläggningar för fritidsaktiviteter t.ex. minigolf, boule, motionsspår, multisport-arenor eller friluftsbad.	Kultur & Fritid i samverkan med Samhällsbyggnad
30.	Starta utbildning inom områden som kan utvecklas Samarbeta med någon/några av de skolor som idag har utbildningar inom insjöfiske och fiskurism för att starta liknade utbildning här på plats eller distans.	Utbildning
31.	Satsa på äldreomsorg Utöver de planer som redan finns, planera för fler mötesplatser för äldre på alla utvecklingsbara orter på landsbygden.	Vård & Omsorg
	Komplettera med ambulerande kommunal service inom äldreomsorgen till de mindre orterna, jfr bokbuss.	Vård & Omsorg
	Arbeta för att utöka samverkan med hälso- och sjukvården så att den vård som finns för de äldre utvecklas till distriktssköterskeservice öppet för alla invånare.	Vård & Omsorg i samverkan med Västra Götalandsregionen
32.	Satsa på kultur och fritidsaktiviteter Förlägg olika kulturarrangemang till landsbygden. Anpassa bokbussens turer efter var barnfamiljerna finns.	Kultur & Fritid

Kommunal infrastruktur

Satsning på bra infrastruktur är viktigt för landsbygdens utveckling både för de boende och för företagen. Samordna arbetet över enhetsgränserna så att vatten, avlopp, elnät och bredband planeras så att dubbelarbete undviks.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
33.	Ta fram en gemensam infrastrukturplan Gör parallellt med ny VA-plan en gemensam långsiktig plan för utbyggnaden av infrastruktur i kommunen så att utbyggnaden och ledningsdragning av vatten, avlopp, elnät och bredband samordnas.	Samhällsbyggnad
34.	Stötta infrastruktursatsningar på landsbygden Utöver de stöd som redan finns för VA och bredband. Undersök möjligheterna till kommunal borgen eller liknande stöd för anläggning av andra typer av infrastruktur och service på landsbygden, t.ex. bensinstationer.	KLK
35.	Bygg ut bredbandsnätet ännu mer Utred möjligheterna att bygga ut det kommunala bredbandsnätet så att alla invånare har kopplingspunkter inom rimligt avstånd.	Teknisk service
36.	Erbjud projektstöd till VA-föreningar Undersök möjligheterna att underlätta arbetet med lokala VA-föreningar genom en VA-konsult vars uppdrag är att stötta och projektleda de VA-föreningar som startas.	Teknisk service i samverkan med Samhällsbyggnad
	Kommunen skall ansvara för områdesstyrning så att VA-föreningarna täcker in rätt geografiska område.	Teknisk service i samverkan med Samhällsbyggnad

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
37.	Informera om krav och förslag till VA-lösningar Informera om vad som gäller för vatten och avlopp, hur man skapar en vattenförening, vad som är kommunens ansvar och olika kontaktpersoner.	Samhällsbyggnad Teknisk service
38.	Samordna värmenäten Uppdra åt Lidköpings värmeverk AB att utreda möjligheterna till utbyggnad av närvärme i tätorterna på landsbygden.	KLK
39.	Uppgradera återvinningsstationerna Gå igenom placering och utrustning av återvinningsstationerna så de motsvarar lokala önskemål och olika behov av källsortering.	Teknisk service
40.	Utred behovet av aktiva dikningsföreningar Ökad nederbörd och stigande vatten kan aktualisera behovet av kontakter med dikningsföreningarna.	KLK i samarbete med LRF:s kommungrupp

Kommunikationer

Vuxna som bor på landsbygden och har arbete och barn måste ha tillgång till bil. Ungdomar och äldre som inte har bil är däremot beroende av en fungerande kollektivtrafik.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
41.	Planera infrastrukturen för landsbygdens transportbehov Både landsbygden och staden måste planeras för att hantera biltrafiken från landsbygden på ett bra sätt.	Lidköpings kommun (KLK) i samverkan med Skaraborgs kommunalförbund
42.	Arbeta för bättre vägstandard Prioritera de vägar på landsbygden som behöver åtgärdas på grund av att deras standard utgör en trafiksäkerhetsrisk, ett hinder för företagande eller ett problem för arbetspendling. Prioriteringen förmedlas till Trafikverket efter beslut i KS.	KLK och Samhällsbyggnad
43.	Arbeta för fler cykelvägar på landsbygden Prioritera cykelvägar som behöver byggas på landsbygden. Prioriteringen förmedlas till Trafikverket efter beslut i KS.	Samhällsbyggnad
44.	Arbeta för ökad kollektivtrafik på landsbygden Med utgångspunkt från nuvarande linjenätet arbeta för ökad turtäthet och kvällsturer i enlighet med beslutat "Kollektivtrafikprogram för Skaraborg".	Lidköpings kommun (Samhällsbyggnad) i samverkan med Skaraborgs Kollektivtrafikråd och Västtrafik
	I Västtrafiks arbete med "Modell för kollektivtrafik med lågfrekvent resande" arbeta för att anpassa kollektivtrafikens tider och hållplatser utifrån de ungas behov.	Lidköpings kommun (Samhällsbyggnad) i samverkan med Skaraborgs Kollektivtrafikråd och Västtrafik
	Marknadsför närtrafiken till de unga på landsbygden. Används Närtrafiken flitigt kan det visa var behovet av kvällsturer och ökad turtäthet finns.	KLK i samverkan med Samhällsbyggnad, Barn & Skola, Utbildning, Kultur & Fritid och LRF:s kommungrupp
	För att underlätta cykelpendlandet från landsbygden stötta arbetet med att tillåta cyklar på bussar och tåg i enlighet med beslutat "Kollektivtrafikprogram för Skaraborg".	Västtrafik
45.	Underlätta deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter Ge alla barn och unga på landsbygden tillgång till de kultur- och fritidsaktiviteter som finns i staden genom ett Västtrafikkort som gäller även på kvällar och helger.	KLK
46.	Arbeta för att utveckla Kinnekullebanan till ett effektivt trafiksystem Arbeta för att korta restiden till Göteborg.	Lidköpings kommun i samverkan med Skaraborgs kommunalförbund och Västra Götalandsregionen
	När effektiviseringen är genomförd kan ett stopp för snabbtåget läggas in även i Järpås.	Lidköpings kommun i samverkan med kommuner i hela Västra Götaland
47.	Arbeta för att öka antalet miljöbilar på landsbygden För att minska miljöpåverkan av biltrafiken är ett mål att få en större andel miljöbilar hos alla som måste ha bil för sina transporter.	KLK i samverkan med lokala grupper

Besöksnäring

Besöksnäringen är en utvecklingsmöjlighet för företagandet på landsbygden. Turister som övernattar och stannar flera dagar är särskilt värdefulla. Besökare från närområdet kan lockas ut på landsbygden med hjälp av dess attraktionskraft. Öka landsbygdens attraktionskraft för alla och öka tjänsteutbud och boendemöjligheter riktat till olika typer av besökare. Besökare kan lockas att bli framtidens nya invånare.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
48.	Skapa fler övernattningsmöjligheter I LIS-områdena, gärna på flera platser, behöver stugbyar byggas för att klara den efterfrågan på boende som finns från besöksnäringen.	Samhällsbyggnad
	Ge Destination Läckö-Kinneulle AB uppdrag att skapa ett nätverk för att öka och kvalitetssäkra privata fritidshus för uthyrning, uppställningsplatser för husbilar, B&B m.m.	KLK i samarbete med Destinationsbolaget Läckö-Kinneulle
49.	Gör landskapet mer tillgängligt Planera för fler cykel- rid- kanot- och vandringsleder och öppna upp odlingslandskapet för besökare genom fler permanenta markvägar och skapa fler stråk t.ex. längs vattendrag. Ett mer tillgängligt landskap är positivt för attraktionskraften och kan vara positivt för den biologiska mångfalden.	Samhällsbyggnad i samarbete med Biosfärsområdet, Destinationsbolaget Läckö-Kinneulle och lokala grupper
	Skapa parkeringsplatser i anslutning till lederna.	Samhällsbyggnad i samverkan med lokala grupper
50.	Skapa och underhåll besöksmål. Skapa besöksmål av olika slag, både små och stora.	Samhällsbyggnad i samarbete med Destinationsbolaget Läckö-Kinneulle och lokala grupper
	Ta fram enhetlig design för skyltning och tillåt skyltning i anslutning till dessa besöksmål.	KLK i samarbete med Destinationsbolaget Läckö-Kinneulle
	Skylta upp med namnen på byar, vattendrag m.m. så att landsbygden inte är anonym för de förbipasserande.	Samhällsbyggnad
51.	Skapa avtalsmodeller för ersättning. För att leder och besöksmål skall bli bestående behöver avtal tecknas med markägarna.	Samhällsbyggnad
52.	Utnyttja övergivna byggnader Återanvänd välhållna byggnader till andra ändamål än de är byggda för t.ex. till bygg om ladugårdar till B&B.	KLK i samverkan med lokala grupper
	Hus, uthus och upplag av olika slag som lämnas att förfalla minskar ortens attraktivitet. Verka för att förfallna och övergivna hus och tomter utan estetiska eller kulturella värden rivs eller åtgärdas på annat sätt.	Samhällsbyggnad i samverkan med lokala grupper

Demokrati och integration

Lokalt engagemang från medborgarna, företagen och föreningarna behövs för att med stöd av kommunen skapa en levande landsbygd. Skapa kontakter i storstadsområdena och marknadsför landsbygdens fördelar.

	Prioriterat område - förslag på åtgärder	Handläggning
53.	Skapa lokala råd Ta initiativ till att skapa lokala råd eller intresseföreningar i alla tätorter och andra utvecklingsbara områden så att hela landsbygden täcks in. Råden skall vara ett forum för samråd och ömsesidig information samt påverkansgrupp för lokal utveckling.	KLK och lokala grupper
54.	Marknadsför och använd lokala mötesplatser Marknadsför bygdegårdar, hembygdegårdar och andra möteslokaler på kommunen webb. Förlägg kommunens egna möten till olika mötesplatser på landsbygden.	KLK
	Skapa kontakter i storstaden Börja knyta kontakter med någon förort i Göteborg. Starta ett utbyte mellan skolor och föreningar och av kulturaktiviteter.	KLK i samverkan med Barn & Skola, Utbildning och Kultur & Fritid
	Bjud in och visa upp landsbygdens fördelar som etableringsort för företag och bostadsort för barnfamiljer.	KLK i samverkan med Näringslivsbolaget
	Satsa på "Grön integration" för att locka nya invånare till landsbygden.	KLK

4. Genomförande

Handlingsplan är ett underlag för kommunens långsiktiga arbete med landsbygdsutveckling. Handlingsplanens genomförande är ett delat ansvar mellan alla aktörer som är engagerade i landsbygdens utveckling.

Planen lyfter fram de prioriterade utvecklingsområden som i nuläget bedöms som möjliga att påbörja under de fem år planen gäller.

Efter att "Handlingsplan för landsbygdsutveckling" har antagits av Kommunfullmäktige överlämnas de åtgärdsförslag som berör kommunens ansvarsområde till vidare beredning och kostnadsberäkning innan de går vidare till beslut om genomförande. De prioriterade områden och förslag till åtgärder som förutsätter deltagande av andra aktörer engagerade i landsbygdens utveckling förankras hos dessa.

Handläggning

1. Åtgärder inom kommunens ansvarsområde överlämnas till respektive förvaltning för vidare handläggning. Beslut tas i respektive nämnd, kommunstyrelse eller kommunfullmäktige.
2. Åtgärder som berör fysisk planering m.m. tas med i arbetet med ny kommunal översiktsplan.
3. Åtgärder som berör kommunens externa samarbetspartner förankras hos dessa t.ex. AB Bostäder, Destination Läckö-Kinekulle, Lidköpings värmeverk AB.
4. Åtgärder som berör kommunikationer tas upp med berörda instanser enligt den handlägningsordning som gäller t.ex. Skaraborgs kommunalförbund, Västtrafik, Trafikverket och Västra Götalandsregionen.
5. Åtgärder som berör föreningar och boende på landsbygden drivs vidare lokalt och det lokala engagemangen är viktigt i alla sammanhang.

Finansiering

Finansiering av kostnader som kan hanteras inom ordinarie resurser kommer att behandlas i respektive års budgetprocess. Kostnader utöver ordinarie resurser hanteras i ordinarie budgetprocess utifrån genomarbetade kostnadsberäkningar och underlag för investeringar.

5. Uppföljning och revidering

Handlingsplanen för landsbygdsutveckling skall följas upp enligt ordinarie rutiner, via indikatorer i kommunfullmäktige styrkort och uppföljning av handlingsplanen i Kommunstyrelsen. Handlingsplanen skall revideras vart femte år

Bilaga 1. Korta fakta om tätorter, småorter, kyrkbyar och utvecklingsbara områden

Ort	Antal invånare		Infrastruktur	Kommunal service	Närservice
Filsbäck	619	Tätort	Järnväg Verksamhetsområde VA Bredband Källsortering	Förskola Friluftsbad	Café Livsmedelsaffär Campingplats Golfbana
Friel			Grästorps elnät		Kyrka Bygdegård
Gillstad	162	Småort	Verksamhetsområde VA Bredband Källsortering		Kyrka Missionshus
Granvik Hörviken	93	Småort	VA-förening 2013 Bredband 2013		Café Småbåtshamn
Gösslunda			Bredband		Kyrka
Hasslösa	53	Småort	Vattenförening Vattenfalls elnät		Kyrka Bygdegård
Hovby			Vattenförening Avlopps-förening 2013 Bredband		Café Kyrka Större företag
Hyllingsund			Vattenförening Bredband		Småbåtshamn
Häggesled			Vattenförening Bredband		Kyrka Bygdegård
Härjevad			VA-förening Bredband		Kyrka Bygdegård
Järpås	794	Tätort	Järnväg Verksamhetsområde VA Bredband Källsortering	Skola Förskola Fritidshem Fritidsgård Biblioteksfilial Äldreboende Pensionärslägenheter Trygghetsboende Motionsspår	Kyrka Bygdegård Badplats Fotbollsplan Restaurang Café Post Större företag
Karaby					Kyrka Församlingshem Bygdegård
Kvarnbacken, Botten	58	Småort	Vattenförening Bredband		
Kållands-Åsaka			Kommunalt VA Bredband		Kyrka Större företag
Källstorp			Vattenförening Bredband		
Lavad			Vattenförening Bredband		Kyrka Bygdegård
Lindärva, Östermalm	51	Småort	Kommunalt VA		Kyrka
Lovene	126	Småort	Järnväg Kommunalt VA Bredband Källsortering		Större företag Fotbollsplan
Marbogården	81	Småort	Vattenförening Eget avlopp med reningsverk		
Mellby	105	Småort	Kommunalt VA Bredband Källsortering	Motionsspår	Kyrka Bygdegård Fotbollsplan
Norra Härene	140	Småort	Kommunalt VA Bredband	Förskola Särskilt boende	Kyrka Församlingshem Bygdegård Fotbollsplan
Norra Kedum			Vattenförening Bredband		Kyrka
Otterstad	168	Småort	Kommunalt VA Bredband Källsortering	Skola Förskola Fritidshem Motionsspår	Kyrka Församlingshem Hembygdsgård Campingplats Golfbana Fotbollsplan

Ort	Antal invånare		Infrastruktur	Kommunal service	Närservice
Rackeby			Vattenförening Bredband		Kyrka Bygdegård Fotbollsplan
Saleby	237	Tätort	Kommunalt VA Bredband Källsortering	Skola Förskola	Kyrka Församlingshem Bygdegård Hembygdsgård Fotbollsplan
Skalunda			Vattenförening Bredband	Friluftsbad	Kyrka
Skaven, Olof Hanstorp			VA-förening 2013 Bredband 2013		
Spiken Torp	184	Småort	Kommunalt VA Bredband 2013		Livsmedelsaffär Restaurang Café
Storeberg					Café Småbåtshamn
Strö			Vattenförening Bredband		Kyrka Småbåtshamn
Sunnersberg			Vattenförening Bredband		Kyrka Församlingshem
Svalnäs			Vattenförening 2013	Friluftsbad	Kiosk
Sätenäs	137	Småort	Försvarets VA Grästorps elnät Bredband		Badplats Småbåtshamn Museum
Sävare			Verksamhetsområde avlopp Vattenförening Bredband 2013		Kyrka
Söne			Vattenförening Bredband		Kyrka
Tolsjö	126	Småort	Verksamhetsområde VA Vattenföreningar Bredband	Äldreboende Pensionärlägenheter Trygghetsboende	Bygdegård
Tranum	88	Småort	Vattenförening Bredband		Kyrka Bygdegård
Trässberg			Vattenförening Avloppsförening 2013 Bredband		Kyrka Bygdegård Fotbollsplan
Tun	182	Tätort	Verksamhetsområde VA Grästorps elnät Bredband Källsortering	Skola Förskola Fritidshem Fritidsgård Biblioteksfilial Dagcentral Pensionärlägenheter Trygghetsboende Motionsspår	Kyrka Församlingshem Livsmedelsaffär Bensinstation Post Hembygdsgård Museum Fotbollsplan Tennisbanor
Tådene			Vattenförening		Kyrka Bygdegård
Uvered					Kyrka
Vinninga	1007	Tätort	Verksamhetsområde VA Vinninga elförening Bredband Källsortering	Skola Förskola Fritidshem Fritidsgård Biblioteksfilial Äldreboende Motionsspår	Livsmedelsaffär Restaurang Bensinstation Post Större företag
Väla			Bredband		Kyrka
Öboängen			Avloppsförening 2013 Bredband		Café Gästhamn Småbåtshamn
Örslösa	299	Tätort	Verksamhetsområde VA Bredband	Skola Förskola Fritidshem Äldreboende Pensionärlägenheter Trygghetsboende	Kyrka Fotbollsplan
Hela landsbygden	12134				

Bilaga 2: Beskrivning av landsbygdens tätorter, småorter, kyrkbyar och utvecklingsbara områden

Filsbäck

Filsbäck har 619 invånare. Filsbäck är ett äldre fritidshusområde som vuxit och övergår alltmer till att bli ett villaområde. Filsbäck har ett bra läge för arbetspendling både till Lidköping och till Källby och Götene. De arbetstillfällen som finns i Filsbäck är främst kopplade till service och turism. I dag har Filsbäck i stort sett bara villabebyggelse vilket har lett till att unga mellan 20-30 år som ännu inte vill köpa hus måste lämna orten.

Avstånd till Lidköping är 6 km och det tar 9 min att åka med bil. Filsbäck tillhör det område som har den största utpendlingen till arbete i andra kommuner. Kinnekullebanan har hållplats i Filsbäck. Bra cykelbana finns både till Lidköping och till Källby. I dag går den hårt trafikerade väg 44 mitt i samhället och är en effektiv barriär. När 44:an flyttas kommer vägen att bli en bra pendlingsväg för invånarna. Även Kinnekullebanan går genom samhället som en barriär med flera obebakade övergångar.

I Filsbäck finns en förskola som är kopplad till skolan i Vinninga. Det finns preliminära planer på att bygga trygghetsboende i Filsbäck.

Filsbäck är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Bredband finns framme och en station för källsortering. Kommunal badplats, naturistbad, campingplats, och golfbana finns i Filsbäck. Vid golfbanan finns ett café och vid campingplatsen finns minilivs och kiosk.

Filsbäck är den tätort som ligger närmast Lidköpings stad. En ny fördjupad översiktsplan ska tas fram för Filsbäck/Källby. Väg 44 som i dag går genom området kommer att flyttas 2014. Då öppnas möjligheter för en utveckling av Filsbäck som attraktiv bostadsort. I första hand behövs lägenheter som kan få de unga att bo kvar. Götene kommun har visat intresse för att tillsammans med Lidköping göra en gemensam planläggning och utbyggnad av området Filsbäck och Källby.

Friel

Friel är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Friel ligger längs vägen mellan Lidköping och Tun och har ett attraktivt läge nära naturområden och Vänerkusten. Avstånd till Lidköping är 27 km och det tar 27 min att åka med bil. Friel hör till Grästorps elnät. Det finns en kyrka och en bygdegård. Området kan vara bullerstört men är utvecklingsbart som bostadsort i mindre skala.

Gillstad

Gillstad är en småort som har utvecklats med ny villabebyggelse. Gillstad har 162 invånare. Gillstad består av två delar, kyrkbyn och villasamhället och dessa skiljs åt av väg 44. Orten har betydelse för materialförsörjningen genom bergtäkten i området.

Avstånd till Lidköping är 14 km och det tar 17 min att åka med bil. Väg 44 passerar Gillstad vilket ger pendlingsmöjligheter både med bil och kollektivtrafik till både Lidköping och Trollhättan. För väg 2586 mellan Gillstad och Häggesled pågår åtgärder för ökad bärighet och trafiksäkerhet.

AB Bostäder har lägenheter i Gillstad. Vård & Omsorg har planer på att skapa en mötesplats för äldre. Gillstad är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Bredband finns och en station för källsortering finns i samhället. I Gillstad finns en kyrka, ett missionshus och ett café.

Gillstad är detaljplanerat område och kommunen har mark i området med vatten och avlopp. I Gillstad finns naturområden som gör orten attraktiv. Gillstad är en ort med bra kommunikationer och är utvecklingsbar som bostadsort.

Granvik, Hörviken

Granvik är en småort med 93 invånare. Avstånd till Lidköping är 23 km och det tar 33 min att åka med bil. Granvik hör ihop med Hörviken. I Hörviken finns en stor småbåtshamn. Där finns gästhamnsservice och café. VA-förening och bredband planeras till 2013. I Hörviken finns byggklara tomter och orten har utvecklingspotential för fritidsboende och som turistmål.

Gösslunda

Gösslunda är en kyrkby på Norra Kålland. Antalet invånare är mindre än 50. Bredband finns framdraget. Avstånd till Lidköping är 9 km och det tar 14 min att åka med bil. Gösslunda är utvecklingsbar som bostadsort i mindre skala.

Haslösa

Haslösa är en småort med 53 invånare och ligger strax utanför Vinninga. Avstånd till Lidköping är 11 km och det tar 14 min att åka med bil. I Haslösa finns kyrka och bygdegård. Orten har en vattenförening och tillhör Vattenfalls elnät. Haslösa är attrak-

tivt med närhet till naturområde och orten ligger nära väg 184 där kommunikationerna är goda. Orten är utvecklingsbar som bostadsort. Om en cykelväg byggs till busshållplatsen och cykeltunneln vid Vinninga ökar ortens attraktionskraft ytterligare.

Hovby

Hovby är en kyrkby med mindre än 50 invånare och utspridd bebyggelse. I Hovby församling ingår Majåker som är en del av Lidköpings stad. Avstånd till Lidköping är 8 km och det tar 13 min att åka med bil. På orten finns ett VVS-företag, Hovby flygfält och ett café med konstutställning. Om en cykelväg byggs till Majåker kan Hovby utvecklas som en intressant bostadsort.

Hyllingsund

Hyllingsund är ett nytt detaljplanerat område med byggklara tomter för den som önskar ett sjönära lantligt boende året runt eller som fritidshus. Avstånd till Lidköping är 14 km och det tar 20 min att åka med bil. Hyllingsund har inga arbetsplatser. Vattenförening och bredband finns. Läget är attraktivt med närhet till vattnet och en småbåtshamn.

Häggesled

Häggesled är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 19 km och det tar 22 min att åka med bil. Häggesled har en bygdegård. Vattenförening och bredband finns framme. Häggesled är utvecklingsbar i mindre skala.

Härjevad

Härjevad är en kyrkby med utspridd bebyggelse och en bygdegård. Avstånd till Lidköping är 20 km och det tar 24 min att åka med bil. VA-förening finns och bredband är på gång. I området finns en kraftstation.

Järpås

Järpås är en tätort med 794 invånare och har en fördjupad översiktsplan med flera lediga tomter. AB Bostäder har lägenheter i Järpås. Orten har en egen arbetsmarknad med flera industrier och orten har betydelse för materialförsörjningen genom berg-, sand- och grustäkterna i området. Avstånd till Lidköping är 20 km och det tar 19 min att åka med bil. I Järpås finns en station vid Kinnekullebanan och väg 187 mellan Lidköping och Vara passerar genom Järpås.

I Järpås finns en förskola och en skola med 84 elever. Det finns även ett fritidshem och en fritidsgård med aktiviteter på kvällen för barn i årskurs 4-6. Elevunderlaget till skolan har minskat men är nu på väg att stabiliseras.

I Järpås finns ett äldreboende, Björkhaga. Det kommer att minskas till 37 platser och man planerar att bygga om en del av äldreboendet till 10 lägenheter i Trygghetsboende. Biblioteksfilial finns i anslutning till äldreboendet. Detta är en av de orter där antalet äldre invånare ökar allra mest. En mötesplats planeras för de äldre med tillgång till förebyggande verksamhet, servering och en bas för hemvården i anslutning till äldreboendet.

Järpås är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Bredband finns framme och en station för källsortering. Kommunen äger och driver en pelletsvärmeanläggning som värmer upp skola och äldreboende. Anläggningen är inte planerad för att vara en närvärmeanläggning.

Närservice finns genom en livsmedelsbutik, matservering, café, post och några andra mindre butiker. En bensinstation finns men den kommer troligen att läggas ner. För fritids- och föreningslivet finns bygdegård, kyrka, friluftsbad i Järpås badsjö, ett upplyst motionsspår och en fotbollsplan. En spontanidrottsplats med multisportmöjligheter har också anlagts.

Det finns naturområden nära Järpås och den lokala arbetsmarknaden, närservicen och de goda kommunikationerna gör Järpås till en utvecklingsbar ort. Om direkttågen till Göteborg i framtiden kan ha ett stopp i Järpås blir orten ännu mer attraktiv som pendlingsort.

Karaby

Karaby är en kyrkby med utspridd bebyggelse och mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 30 km och det tar 30 min att åka med bil. Det finns ett församlingshem och en bygdegård. Karaby ligger nära Vänerstranden men närheten till Såtenäs gör att området kan vara bullerstört.

Kvarnbacken, Botten

Kvarnbacken och Botten ligger nära varandra. Kvarnbacken räknas som en småort i befolkningsstatistiken med 58 invånare. Båda orterna ingår i ett utvecklingsbart område upp mot Öboängen och Ullersundet. Avstånd från Kvarnbacken till Lidköping är 13 km och det tar 17 min att åka med bil. Vattenförening och bredband finns. Området är inte planlagt men är utvecklingsbart som bostadsort.

Kållands-Åsaka

Kållands-Åsaka är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 10 km och det tar 15 min att åka med bil. Kållands-Åsaka är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp och bredband finns framme. På orten finns några företag inom byggbranschen och livsmedel. På orten finns ett aktivitetscenter för spontanidrott som utvecklats till ett viktigt besöksmål. Närheten till riksväg 44 och Kinnekullebanan ger orten bra kommunikationer. Kållands-Åsaka är utvecklingsbar i mindre skala.

Källstorp

Källstorp är ett utvecklingsbart område med fritidbebyggelse och även åretruntboende. Avstånd till Lidköping är 16 km och det tar 20 min att åka med bil. Källstorp har vattenförening och bredband. Området ligger nära naturområde och Vänerstranden och är utvecklingsbart som bostadsort och för fritidsboende.

Lavad

Lavad är en kyrkby med mindre än 50 invånare och utspridd bebyggelse. Avståndet till Lidköping är 19 km och det tar 20 min att åka med bil. Det finns en bygdegård i Lavad. Vattenförening och bredband finns. Lavad ligger nära naturområde och längs riksväg 44 vilket gör området utvecklingsbart för boende.

Lindärva, Östermalm

Kyrkbyn Lindärva och småorten Östermalm har 51 invånare enligt SCB:s statistik. Orten ligger nära Vinninga. Avståndet till Lidköping är 10 km och det tar 11 min att åka med bil. Lindärva är verksamhetsområde VA. Det är utvecklingsbart som bostadsort genom närheten till naturområden, till Vinninga och till väg 184 där kommunikationerna är goda.

Lovene

Lovene är en småort med 126 invånare. Lovene är planlagt område och fler tomter för bostadsbyggande planeras. Avstånd till Lidköping är 10 km och det tar 13 min att åka med bil. I Lovene finns en station vid Kinnekullebanan. Lovene är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Bredband och källsortering finns. Orten har en fotbollsplan. Det finns några större företag på orten inom snickeri och mekanisk industri.

Närheten till Lidköping och möjligheterna till tågpendling är positivt. Lovene ligger mitt i odlingslandskapet och saknar naturliga strövområden och det minskar ortens attraktionskraft. Genom att knyta ihop Lovene med Gillstad och Mellby kan attraktiviteten i området öka.

Marbogården

Marbogården är en småort med 81 invånare både året runt och fritidsboende. Marbogården har planprogram och viss detaljplan. Avstånd till Lidköping är 18 km och det tar 21 min att åka med bil. Marbogården har egen vattenförening och ett eget avlopp med tillhörande avloppsreningsverk. Området ligger nära naturområde och Vänerstranden och är utvecklingsbart som bostadsort och för fritidsboende.

Mellby

Mellby är en småort med 105 invånare. Mellby består av tre sammanhängande byar och har en fördjupad översiktsplan men det finns behov av att göra en revidering av den. Avstånd till Lidköping är 10 km och det tar 14 min att åka med bil. Mellby är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp och bredband finns framme. Det finns några större företag inom byggnadsbranschen. I Mellby finns kyrka och bygdegård, station för källsortering, ett upplyst motionsspår och en fotbollsplan. Det finns även B&B för turister.

Orten är utvecklingsbar som bostadsort. Mellby har möjligheter att utvecklas som besöksmål för sin unika bymiljö.

Norra Härene

Norra Härene är en småort med 140 invånare. Avstånd till Lidköping är 9 km och det tar 11 min att åka med bil. I Norra Härene finns en förskola som är kopplad till skolan i Saleby. Inom Vård & Omsorg finns ett boende för funktionsnedsatta och preliminära planer på att bygga trygghetsboende och skapa en mötesplats för äldre med tillgång till förebyggande verksamhet. Norra Härene är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Bredband är på gång.

Det finns kyrka, församlingshem, bygdegård, hembygdsgård, fotbollsplan och boulebana i Norra Härene. I området finns företag och intressanta besöksmål som gårdsbutiker och B&B.

Norra Härene är detaljplanerad och orten är utvecklingsbar som bostadsort. Om en cykelväg byggs till Majåker blir orten ännu mer attraktiv som bostadsort.

Norra Kedum

Norra Kedum är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 19 km och det tar 22 min att åka med bil. Norra Kedum ligger nära vägen mellan Lidköping och Tun. Orten har vattenförening och bredband. Norra Kedum är utvecklingsbar som bostadsort i mindre skala.

Otterstad

Otterstad är en småort med 168 invånare och centralort på Kållandsö. Otterstad har en fördjupad översiktsplan med lediga tomter och orten har utvecklingspotential både som bostadsort och lokalt centrum på Kållandsö. Avstånd till Lidköping är 21 km och det tar 25 min att åka med bil.

Otterstad har förskola och en skola med 85 elever. Fritidshem finns på skolan. Elevantalet är vikande och upptagningsområdet till skolan har utökats så den täcker in även delar av Norra Kålland. Vård & Omsorg har planer på att skapa en mötesplats för äldre i Otterstad. Otterstad är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp och vattenverk finns vid Läckö. Bredband finns framme. I Otterstad finns ett upplyst motionsspår. Friluftsbad finns vid Läckö slott.

I Otterstad finns kyrka, församlingshem och hembygdsgård och även en kyrka i Marie Kapell. Kållandsö med Läckö slott är Lidköpings största turismål. Gästhamn, restaurang, café, kiosk, friluftsbad finns vid Läckö slott. En större turistsatsning är på gång bland annat med vandringsleder. Golfbana, fotbollsplan, campingplatser och olika boende för besökare finns i området.

Det finns preliminära planer på att bygga trygghetsboende i Otterstad. Med fler äldre personer behöver fler seniorbostäder och trygghetsboenden byggas. En gång- och cykelväg är planerad från Lidköping och ut till Läckö där den första etappen byggs till Tolsjö. Otterstad är utvecklingsbart som lokalt centrum för hela Kållandsö.

Rackeby

Rackeby är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 13 km och det tar 18 min att åka med bil. I Rackeby finns kyrka och bygdegård och vid Degeberg finns en fotbollsplan. Vattenförening och bredband finns framme. Rackeby ligger nära naturområde och är utvecklingsbar som bostadsort i mindre skala.

Saleby

Saleby är en tätort och detaljplanerat område med 237 invånare. På orten finns några större företag inom mekanisk industri och transport. Avstånd till Lidköping är 15 km och det tar 21 min att åka med bil. Saleby är en av de orter som har den största utpendlingen till arbete i andra kommuner.

Saleby har en förskola och skola med 98 elever. Elevunderlaget till skolan har minskat men är nu på väg att stabiliseras. Vård & Omvårdnad har preliminära planer på att bygga trygghetsboende och skapa en mötesplats för äldre i Saleby. AB Bostäder har lägenheter i Saleby

Saleby är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp och bredband är på gång. Station för källsortering finns. Kommunen äger och driver en pelletsvärmeanläggning som värmer upp skolan och en privatbostad. Anläggningen är inte planerad för att vara en närvärmeanläggning. I Saleby finns kyrka, församlingshem, hembygdegård, bygdegård och en fotbollsplan.

Orten har utvecklingspotential som bostadsort men den rika förekomsten av fornlämningar utgör ett hinder för byggande. Saleby har möjligheter att utvecklas som besöksmål tillsammans med Resville kvarn.

Skalunda

Skalunda är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 13 km och det tar 20 min att åka med bil. Bredband och vattenförening finns. Skalunda är attraktivt och ligger nära naturområde och Vänerstranden. Kommunalt friluftsbad finns i Sandviken. Skalunda är utvecklingsbar som bostadsort och för fritidsboende i mindre skala.

Skaven, Olof Hanstorp

Fritidsområdet Skaven med småorten Olof Hanstorp är ett natur-

nära område längs Vänerkusten. Avstånd till Lidköping är 27 km och det tar 34 min att åka med bil. Området är utvecklingsbart som bostadsort men restiden och det sjönära läget gör att denna ort kanske framförallt är intressant för fritidsboende. VA-förening och bredband planeras till 2013.

Spiken, Torp

Spiken är en småort med 84 invånare. Spiken går under namnet Spiken-Torp i befolkningsräkningen. Orten har en fördjupad översiktsplan men det behövs en ny fördjupad översiktsplan för hela Kållandsö. Avstånd till Lidköping är 26 km och det tar 33 min att åka med bil. Spiken är en levande fiskehamn med småbåtshamn och gästhamnservice. Restaurang, café och försäljning finns i Spiken.

Spiken är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. I Spiken finns ett kommunalt avloppsreningsverk. Bredband planeras till 2013.

Spiken är ett attraktivt område och har utvecklingspotential både som bostadsort och för fritidsboende. Tillsammans med Läckö Slott utgör orten kommunens viktigaste turistmål.

Storeberg

Storeberg är ett utvecklingsbart område med fritidsbebyggelse, småbåtshamn och café. Avstånd till Lidköping är 23 km och det tar 25 min att åka med bil. Storeberg har utvecklingspotential som besöksmål och som bostadsort i mindre skala.

Strö

Strö är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Strö ligger attraktivt nära naturområde och Väners stränder. Avstånd till Lidköping är 14 km och det tar 25 min att åka med bil. Strö har en vattenförening och bredband finns framme. I området finns en småbåtshamn. Strö har utvecklingsmöjligheter som besöksmål tillsammans med herrgårdarna Lindholmen och Stola och vandringslederna på Spårön. Strö saknar bra kommunikationer men har utvecklingsmöjligheter som bostadsort i mindre skala och för fritidsboende.

Sunnersberg

Sunnersberg är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 10 km och det tar 16 min att åka med bil. Sunnersberg har församlingshem med pilgrimsgård. Vattenförening och bredband finns. Sunnersberg ligger nära Tolsjö och är utvecklingsbart som bostadsort i mindre skala.

Svalnäs

Svalnäs är ett utvecklingsbart område med fritidsbebyggelse och kommunens största badstrand. Avstånd till Lidköping är 17 km och det tar 24 min att åka med bil. En vattenförening är på gång till 2013. Svalnäs är ett fritidsområde som har utvecklingsmöjligheter som bostadsort i mindre skala och framförallt för fritidsboende och som turistmål.

Såtenäs

Såtenäs är en småort med 137 invånare. Såtenäs tillhör flygflottillen och de boende har anknötning till den. Såtenäs är Lidköpings kommuns största arbetsplats. Avstånd till Lidköping är 33 km och det tar 34 min att åka med bil. De västra delarna av kommunen har den största inpendlingen av arbetskraft från andra vilket kan förklaras av inpendling till arbete på Såtenäs.

I Såtenäs har försvaret ett eget vatten och avloppsverk som även servar kommunens verksamhetsområde för vatten och avlopp i Tun. Bredband finns framme.

En ny fördjupad översiktsplan ska tas fram för Tun och Såtenäs. Såtenäs kan inte utvecklas som bostadsort p.g.a. bullernivåerna och de restriktioner flyget sätter upp. Utvecklingen av arbetstillfällena är beroende av beslut inom försvarsmakten.

Sävare

Sävare är en kyrkby med färre än 50 invånare nära Vinninga. Avstånd till Lidköping är 11 km och det tar 16 min att åka med bil. Sävare har en vattenförening och ingår i kommunens verksamhetsområde för avlopp. Bredband planeras till 2013. Sävare är utvecklingsbar som bostadsort.

Söne

Söne är en kyrkby med mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 16 km och det tar 20 min att åka med bil. Vattenförening och bredband finns. Söne är attraktivt med närhet till naturområden och friluftsbad i Svalnäs. Söne är utvecklingsbar som bostadsort i mindre skala.

Tolsjö

Tolsjö är en småort med 126 invånare. Det finns vissa planer för Tolsjö, men ingen heltäckande detaljplan. Avstånd till Lidköping är 9 km och det tar 13 min att åka med bil. En gång- och cykelväg är planerad från staden och ut till Läckö där den första etappen byggs till Tolsjö. En bygdegård finns också.

Tolsjö har ett kommunalt äldreboende, Tolsjöhemmet. I Tolsjö finns även 13 pensionärslägenheter som kommer att byggas om till Trygghetsboende. En mötesplats för äldre med tillgång till förebyggande verksamhet, servering, bas för hemvården kommer att placeras i anslutning till äldreboendet. Tolsjö är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp och det finns även vattenföreningar i området. Bredband finns framme.

Med fler äldre personer behöver fler seniorbostäder och trygghetsboenden byggas bland annat för att täcka in behovet från stadens norra delar. När gång- och cykelvägen till Lidköping är klar så ökar den attraktionskraften för orten. Tolsjö med sin närhet till Lidköping och bra kommunikationer har utvecklingspotential som bostadsort.

Tranum

Tranum är en småort med 88 invånare. Avstånd till Lidköping är 21 km och det tar 23 min att åka med bil. Vattenförening och bred-

band finns. Tranum har en kyrka och bygdegård. Det finns några företag på orten inom snickeri och bilvård. Orten har välbevarad bebyggelse och kan utvecklas som bostadsort i mindre skala.

Trässberg

Trässberg är en kyrkby med utspridd bebyggelse och mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 13 km och det tar 18 min att åka med bil. Vattenförening finns, avloppsförening är på gång till 2013 och bredband är på gång. Det finns några företag inom industri och byggbranschen. Trässberg har kyrka, bygdegård och fotbollsplan. Trässberg saknar naturområden i närheten.

Tun

Tun är en tätort med 182 invånare. Avstånd till Lidköping är 28 km och det tar 28 min att åka med bil. Närheten till Såtenäs gör att kommunens största arbetsplats finns i området.

I Tun finns förskola och en skola med 69 elever, fritidshem och fritidsgård. I Tun finns 8 pensionärslägenheter som kommer att byggas om till trygghetsboende. Den dagcentral för äldre som finns ska rustas. Den är en mötesplats för äldre i området och dagvårdens personal finns i samma byggnad. Dagcentralen utnyttjas även av föreningarna på orten. AB Bostäder har lägenheter i Tun

Tun är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Detta sköts genom samverkan med försvarets vatten- och avloppsanläggning i Såtenäs. Bredband finns framme. Kommunen äger och driver en pelletsvärmeanläggning som värmer upp skola, serviceboende och AB Bostäders hus samt en privatbostad. Anläggningen är inte planerad för att vara en närvärmeanläggning. En station för källsortering finns.

I Tun finns en kyrka och församlingshem, en biblioteksfilial, fotbollsplan och tennisbanor, ett upplyst motionsspår, hembygds-gård, kulturstig, skolmuseum och intressanta fornminnen. En livsmedelsbutik med postkontor finns och en tankstation är på gång.

En ny fördjupad översiktsplan ska tas fram för Tun och Såtenäs. Tun har i nuläget svårt att utvecklas som bostadsort p g a bullerstörningarna från flyget. I Tun finns många sevärheter och orten kan utvecklas som intressant besöksmål.

Tådene

Tådene är en kyrkby med färre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 22 km och det tar 24 min att åka med bil. Tådene har vattenförening och en bygdegård. Tådene har tillsammans med Storerberg möjligheter att utvecklas som bostadsort och besöksmål.

Uvered

Uvered är en kyrkby med utspridd bebyggelse och färre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 23 km och det tar 28 min att åka med bil. Uvered ligger i odlingslandskapet, har nära till Lidans dalgångar men saknar andra naturområden i närheten.

Vinninga

Vinninga har 1007 invånare och är den största tätorten utanför Lidköping och har en fördjupad översiktsplan. Vinninga är en av de orter där antalet äldre kommer att öka allra mest. Vinninga har en egen arbetsmarknad med flera större företag inom snickeri, byggbranschen och mekanisk industri.

Avstånd till Lidköping är 10 km och det tar 13 min att åka med bil. Vinninga är en av de orter som har den största utpendlingen till arbete i andra kommuner. Det finns en pendlingsparkering och bra bussförbindelser till Lidköping, Skara och Skövde. På längre sikt finns även planer på en cykelväg mellan Vinninga och Filsbäck.

I Vinninga finns en förskola och en skola med 221 elever, fritidshem och fritidsgård. Elevunderlaget till skolan ökar. Förskolan byggs ut nu och även skolan börjar bli trångbodd. I Vinninga finns ett äldreboende, Bäckliden. I Vinninga finns redan i dag vanliga bra marklägenheter som kan fungera som seniorboende. En mötesplats för äldre med tillgång till förebyggande verksamhet, servering, bas för hemvården planeras i anslutning till äldreboendet. I Vinninga finns en biblioteksfilial, en idrottsplats och ett upplyst motionsspår. AB Bostäder har lägenheter i Vinninga.

Vinninga är ett av VA:s verksamhetsområden för vatten och avlopp. Vinninga har en egen elförening. Bredband finns framme. Kommunen äger och driver en pelletsvärmeanläggning som värmer upp skola och äldreboende samt några privatbostäder och en företagslokal. Anläggningen är inte planerad för att vara en närvärmeanläggning. Station för källsortering finns.

I Vinninga finns en livsmedelsbutik, matservering, post och benstation.

Vinninga är en ort på frammarsch, orten har utvecklats och har fortsatt utvecklingspotential som bostadsort speciellt med tanke på det bra läget för pendling. En cykelväg till Filsbäck och Lidköping skulle öka ortens attraktionskraft.

Väla

Väla är en kyrkby med utspridd bebyggelse och mindre än 50 invånare. Avstånd till Lidköping är 15 km och det tar 18 min att åka med bil. Bredband finns framme. Väla ligger attraktivt nära naturområden och inte långt från riksväg 44 och kan utvecklas som boendeort i mindre skala.

Öboängen

Öboängen och hela området längs Ullersundet är ett utvecklingsbart område. I området finns småbåtshamnar med caféer och vid Djurgårdsudde finns gästhamnsservice. Vattenförening och bredband finns och avloppsförening är på gång till 2013. Området är inte planlagt område men har en potential som attraktiv bostadsort för sjönära boende. Området längs kusterna har utvecklingspotential för fritidsboende och som besöksmål.

Örslösa

Örslösa är en tätort med 299 invånare. Örslösa har en fördjupad översiktsplan. Avstånd till Lidköping är 12 km och det tar 15 min att åka med bil. Örslösa ligger längs vägen mellan Lidköping och Tun med bra kollektivtrafik.

I Örslösa finns förskola och en skola med 117 elever och fritidshem. Elevunderlaget är relativt stabilt. I Örslösa finns ett äldreboende, Lugnet. Vid äldreboendet finns 12 pensionärlägenheter som kommer att byggas om till Trygghetsboende. En mötesplats för äldre med tillgång till förebyggande verksamhet, servering, bas för hemvården planeras i anslutning till äldreboendet. En fotbollsplan finns och AB Bostäder har lägenheter i Örslösa.

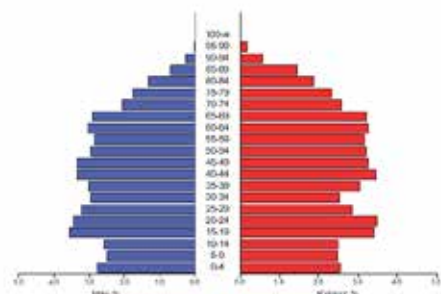
Örslösa ingår i kommunalt verksamhetsområde VA och bredband finns framme. Kommunen äger och driver en pelletsvärmeanläggning som värmer upp skola och äldreboende. Anläggningen är inte planerad för att vara en närvärmeanläggning.

Örslösa ligger nära Lidköping och nära naturområden och kan utvecklas med mer bostadsbyggande. Det finns önskemål om att bygga en cykelväg till Örslösa och det kan öka ortens attraktivitet.

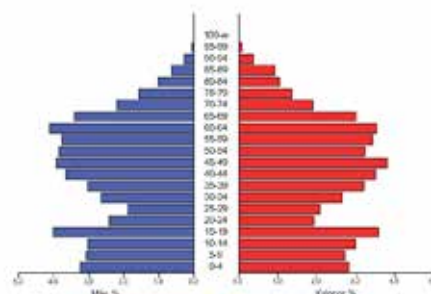
Bilaga 3: Befolkningsfördelning

Några intressanta jämförelser mellan befolkningsutvecklingen i några områden.

Lidköpings stad

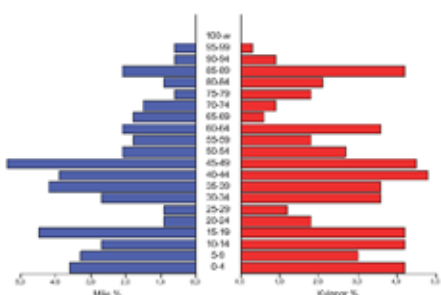

Landsbygden

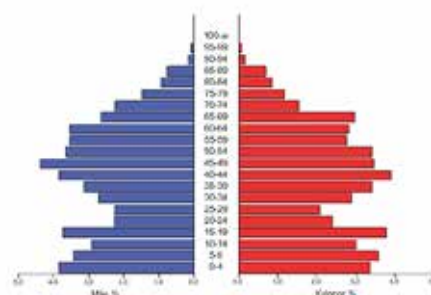

Jämför man landsbygdens och stadens befolkning så har staden en stabilare befolkningsutveckling. Den minskning som sker i åldern 20-30 år på landsbygden syns inte i staden. Flyttar de unga vuxna från landsbygden för att studera eller flyttar de för att det saknas lämpliga bostäder på landsbygden? Jämförelsen visar också att många äldre lämnar landsbygden.

Örslösa by

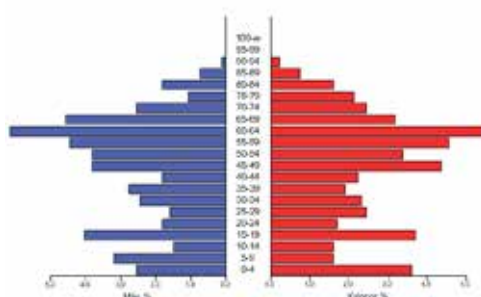

Hela Örslösabygden

I jämförelsen mellan Örslösa by och hela bygden ser man att variationen mellan årsklasser är större på en mindre ort medan det för hela bygden är en jämnare utveckling. Underlaget till skolan blir stabilare om upptagningsområdet är lite större. Det syns också när villaområdena etablerats i byn och att de äldre flyttar in till äldreboendet.

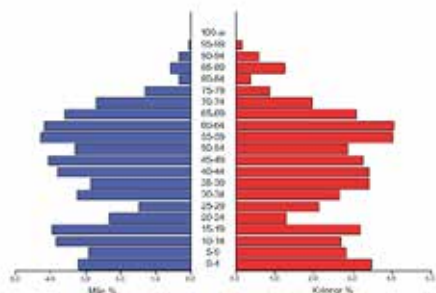
Kållandsö

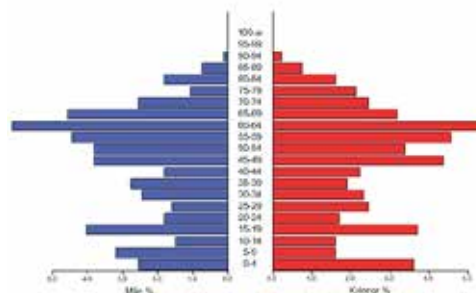
I befolkningspyramiden för Kållandsö syns tydligt hur efterfrågan på seniorboenden och trygghetsboenden kommer att öka inom 5-15 år när den stora gruppen 60-64 åringar blivit äldre.

Jämförelser mellan olika geografiska områden.

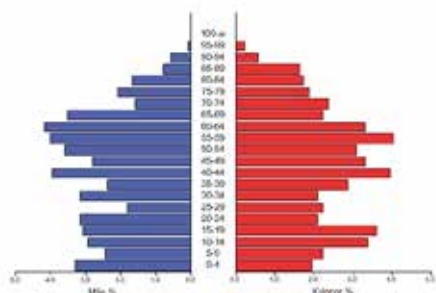
Norra Kålland, 1814 invånare

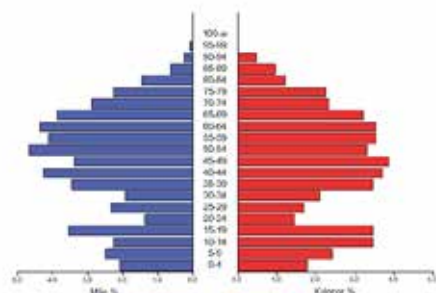
Kållandsö, 950 invånare

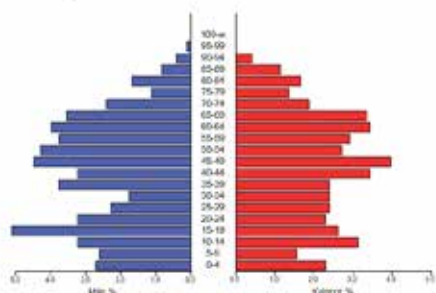
Järpåsbygden, 1358 invånare

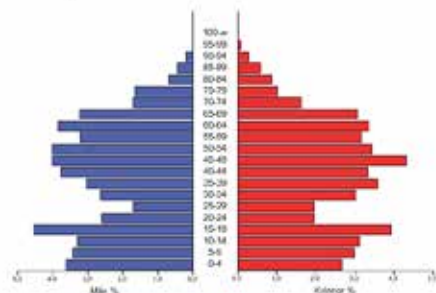
Tunbygden, 1235 invånare

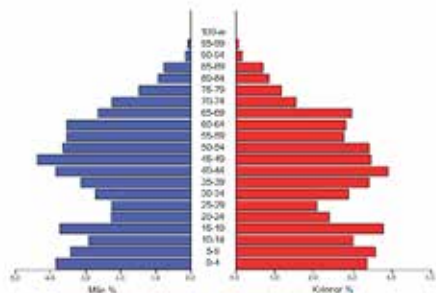
Salebybygden, 941 invånare

Vinningbygden, 2766 invånare

Örslösbygden, 2451 invånare

Lidköpings kommun

531 88 Lidköping vid Vänern

Telefon: 0510 - 77 00 00

Fax: 0510 - 77 03 40

Besöksadress: Skaragatan 8

Internet: www.lidkoping.se